

Dr. sc. Hajrija Sijerčić-Čolić, profesorica emeritus
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

**KLJUČNI NALAZI O KAZNENOJ POLITICI U PREDMETIMA
ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA I KORUPCIJE PRIMJENJIVI U
REPUBLICI HRVATSKOJ, REPUBLICI SRBIJI I REPUBLICI SJEVERNOJ
MAKEDONIJI – PREGLED¹**

Sažetak: Rasprave o kriminalitetu kao društvenoj pojavi odvijaju se na različitim poljima, pa i povodom pitanja o politici kažnjavanja u slučajevima organizovanog kriminaliteta i koruptivnih krivičnih djela. Brojni su razlozi za takav pristup, zato se često iznose ocjene o djelovanju krivičnog pravosuđa, kriminalnoj politici, instrumentima krivičnopravne represije prema učiniocima krivičnih djela, zakonskom i sudskom odmjeravanju kazne, zatim o oblicima specijalne i generalne prevencije ili o efikasnosti suzbijanja kriminaliteta. To potvrđuje da kreiranje racionalnog krivičnopravnog sistema ostaje vrlo važna tema društveno-političkog života i pravnog stvaralaštva. A adekvatnu kriminalnu politiku te planiranje strateških aktivnosti u borbi protiv kriminaliteta, naročito njegovih složenih oblika moguće je ocjenjivati i kroz priznanje da nije jednostavno savladati opasnosti koje sa sobom donosi krivičnopravna represija.

Uporednopravne analize zakonskog i sudskog izbora kazne za određena krivična djela nisu rijetkost. Ona doprinose boljem razumijevanju nacionalnog krivičnog zakonodavstva i pravne prakse, kao i odnosa između politike kažnjavanja i stanja i kretanja kriminaliteta. U radu se daje pregled kaznenih politika u slučajevima organizovanog kriminaliteta i korupcije u Republici Hrvatskoj, Republici Srbiji i Republici Sjevernoj Makedoniji u vremenu od 2020. do 2023. godine.

Ključne riječi: kaznena politika, organizovani kriminalitet, korupcija, Republika Hrvatska, Republika Srbija, Republika Sjeverna Makedonija

1. Uvodna izlaganja

Rasprave o kriminalitetu kao društvenoj pojavi, koja je štetna i opasna kako za pojedinca tako i za društvo, odvijaju se na različitim poljima, pa i povodom pitanja o politici kažnjavanja u slučajevima organizovanog kriminaliteta i koruptivnih krivičnih djela. Brojni su razlozi za takav pristup, zato se često iznose ocjene o djelovanju krivičnog pravosuđa, kriminalnoj politici, instrumentima krivičnopravne represije prema učiniocima krivičnih djela, zakonskom i sudskom odmjeravanju kazne, zatim o oblicima specijalne i generalne prevencije ili o efikasnosti suzbijanja kriminaliteta. To potvrđuje da kreiranje racionalnog krivičnopravnog sistema ostaje vrlo važna tema društveno-političkog života i pravnog stvaralaštva. A adekvatnu kriminalnu politiku te planiranje strateških aktivnosti u

¹ Istraživanje je realizovano kroz reformski projekat "EU 4 Justice – Phase II. ACTIVITY A.4.2.1 Support to the implementation of prosecution and sentencing policies", a njegovi rezultati izloženi na Radionici pod naslovom "Kaznena politika u predmetima organizovanog kriminala i korupcije - domaći i regionalni normativni modeli i sudska praksa (Sarajevo, 13. juni 2024. godine).

borbi protiv kriminaliteta, naročito njegovih složenih oblika moguće je ocjenjivati i kroz priznanje da nije jednostavno savladati opasnosti koje sa sobom donosi krivičnopravna represija.

2. (Ne)usaglašenost zakonske i sudske kaznene politike

U teoriji krivičnog prava postoje kritike o pojmu kaznena politika, posebno pojmovima zakonska politika kažnjavanja (kaznena politika zakonodavca) i sudska politika kažnjavanja (odmjeravanje kazne od strane sudije) u smislu da nisu adekvatni i ne odgovaraju načelu podjele vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu. Tvrdi se da sudska vlast “ne oblikuje niti provodi bilo koju, pa ni kaznenu politiku, već je svaka presuda samo primjena zakona na taj slučaj. Zakonodavci imaju svoje političke zamisli, koje, koliko uspiju, realiziraju u zakonima o kojima odlučuje parlamentarna većina, a sudbena vlast primjenjuje te zakone tumačeći ih na

temelju svojih ovlaštenja iz ustava i tih istih zakona” (Horvatić, 2004, str. 381).²

Pored rasprave o (ne)adekvatnosti navedenih pojmova (koji se ipak široko koriste u literaturi i sudskoj praksi, pa će i u ovom radu), raspravlja se i o (ne)opravdanosti ispitivanja i sagledavanja neusaglašenosti između zakonske kaznene politike za određena krivična djela i kazni koje sudovi odmjeravaju i izriču u praksi. Naglasak je na isticanju, posebno u medijima i od opšte javnosti, nedovoljno dokazane ocjene o sudskoj kaznenoj politici kao neadekvatnoj ili relativno blagoj (posebno u odnosu na zakonsku kaznenu politiku), naročito za ona krivična djela koja teško pogađaju zajednicu i pojedinca. Isto tako ukazuje se i na zahtjeve javnosti za pooštavanje kaznenopravne represije od strane zakonodavca (propisivanjem strožijih kazni u krivičnom zakonu), te na pritisak na sudove da strožije kažnjavaju (u postojećim zakonskim okvirima) kako bi se izvršilo usklađivanje s drugim državama (posebno zemljama Evropske unije) i kako bi se preventivno uticalo na smanjenje broja krivičnih djela, posebno onih koja pripadaju krugu koruptivnih ili su povezana s organizovanim kriminalitetom. Također, mogu se pročitati i preporuke o tome kako eliminisati ili umanjiti “nesporazume o neusaglašenosti zakonske i sudske 'linije kažnjavanja'” u smislu da analiza izrečenih kazni i rasprava o sudskoj kaznenoj politici može biti korisna i doprinijeti ostvarenju vladavine prava samo ako se dovodi u vezu s krivičnim zakonodavstvom u cjelini, zatim sudskom praksom, poštujući ustavni položaj sudske vlasti i njen autoritet, te naučnim spoznajama o krivičnom pravu i njegovoj primjeni (Horvatić, 2004, str. 387). S tim u vezi često se postavlja pitanje da li postoji razlikovanje, ili čak i jaz, između zakonske i sudske kaznene politike i, ako postoji, da li je to moguće prevazići ili ublažiti. Zbog čega se iznose ova razmišljanja? Prema nekim shvatanjima riječ je, prije svega, o “gotovo besmislenom i ustrajnom iznošenju stajališta o 'neusaglašenosti' zakonske i sudske kaznene politike, pri čemu se inzistira na tezi da je zakonodavac, uglavnom, dobro odmjerio represiju za sva i pojedina kaznena djela, ali da sudovi uporno izriču kazne koje su, u pravilu, znatno blaže od tako odmjerene represije.” (Horvatić, 2004, str. 385–386)

S tim u vezi, politiku kažnjavanja prema učiniocima krivičnih djela, uzimajući naročito u obzir važnost i specifičnosti tog djelovanja u slučajevima organizovanog

² O ovim raspravama v. i Bejatović et al. (2018, str. 9).

kriminaliteta i koruptivnih krivičnih djela potrebno je razmatrati i u kontekstu “(...) njenog doprinosa jednakosti građana u jednoj državi, tj. U kontekstu njene ujednačenosti odnosno neujednačenosti na teritoriji jedne države. Ujednačena kaznena politika sudova doprinosi i jednakosti ljudi na prostoru jedne države i na taj način ona je i u funkciji ideje pravne države, u funkciji vladavine prava čiji je osnovni postulat jednakost svih građana pred zakonom i sudom u jednoj državi. (...) slobodno se može konstatovati da je sudska kaznena politika u funkciji ne samo borbe protiv kriminaliteta već i u funkciji jačanja morala kroz jačanje osjećanja pravičnosti i jednakosti građana u jednom društvu – jednoj državi. (...) Stručno kritičkom analizom sudske kaznene politike konkretnog vremena datog društva, se na jedan način analizira i samo društvo, njegovo političko i kulturno stanje.” (Bejatović et al., 2018, str. 10)

3. Materijalnoppravna i procesnoppravna pitanja politike kažnjavanja

Supstantivno krivično zakonodavstvo bitno utiče na oblikovanje politike kažnjavanja, a procesni zakoni na njenu operativnu primjenu. Oba aspekta međusobno utiču jedan na drugog, zato se u teoriji i praksi analiziraju i procesnoppravna pitanja donošenja odluke o kazni, jer sud nakon što u zakonom propisanom postupku utvrdi da je određena osoba izvršila krivično djelo i da postoje uslovi za njeno kažnjavanje, pristupa individualizaciji krivične sankcije. S pravom se ističe da je proces individualizacije kazne jedan od složenijih procesa u suđenju, te da se sudska praksa odavno odredila o značaju utvrđivanja odlučnih činjenica važnih za izbor krivične sankcije i odmjeravanje kazne (Kos, 2004, str. 436; Zadrić, 2008, str. 59). Zato, ako je optuženom izrečena kazna, u obrazloženju presude će se navesti koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne, te će posebno obrazložiti kojim se razlozima rukovodio pri odluci da kaznu treba ublažiti ili npr. Izreći uslovnu osudu. Stavovi u literaturi i sudskoj praksi potvrđuju značaj utvrđivanja odlučnih činjenica važnih za odmjeravanje i individualizaciju kazne. “Činjenice na kojima se temelji odluka o kazni odlučne su činjenice, pa se one moraju utvrditi s istim stupnjem izvjesnosti kao i činjenice o kojima ovisi odluka o krivnji i pravnoj oznaci djela. U razlozima presude mora se određeno navesti kojim dokazima su utvrđene činjenice o kojima ovisi odluka o kazni te razloge zbog kojih sud uzima da one zaista postoje” (Zadrić, 2008, str. 59). Bez obzira na istaknuto, istraživanja sudske prakse (naročito po pravnim lijekovima) pokazuju “(...) da su obrazloženja prvostupanijskih sudova o izrečenim kaznenopravnim sankcijama (pre)često štura, a nekad i pogrešna” (Mrčela, 2023, str. 64). S obzirom na učestalost izricanja uslovne osude za krivična djela korupcije, privrednog i organizovanog kriminaliteta, a što će pokazati naredna izlaganja, na ovom mjestu podsjećamo na rezultate istraživanja koje je provedeno u Bosni i Hercegovini (BiH). Na osnovu analize podataka Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH o svim pravosnažno okončanim predmetima korupcije, privrednog i organizovanog kriminala iz sve četiri jurisdikcije u periodu od 2017. do 2021. godine, te analize pojedinačnih 247 predmeta koji su pravosnažno okončani osuđujućom presudom utvrđeno je da u 89 predmeta (68%) obrazloženje presude obuhvata razloge za ocjenu suda da će se uslovnom osudom postići njena svrha, dok u 42 predmeta (32%) – presuda ne sadrži obrazloženje u pogledu utvrđenja da su u konkretnom slučaju ispunjeni jedan ili više zakonom propisanih uslova za izricanje ove krivične sankcije. Ovi podaci ukazuju na to da je u gotovo trećini predmeta (32%) u kojima je izrečena uslovna osuda izostala

adekvatna ocjena suda o ispunjenju svih zakonskih uslova za njeno izricanje (Analiza kaznene politike u predmetima korupcije, privrednog i organizovanog kriminala, 2022, str. 66–67).

Zaključiti treba da sudska individualizacija obuhvata kaznene okvire koje je propisao zakonodavac, te relevantne institute iz opšteg dijela krivičnog zakona, a temelji se na odlučnim činjenicama utvrđenim u kontradiktornom i pravičnom postupku, te slobodnom sudijskom uvjerenju. Drugim riječima, politika kažnjavanja nije samo materijalnopravno pitanje, s obzirom na to da se u ovim složenim aktivnostima otvaraju i “interesantna procesnopravna pitanja, čije je pravilno rješenje isto tako važno za donošenje ispravne odluke o kazni” (Grubiša, 1968, str. 3). Polazeći od stava da glavni pretres ima značaj glavnog i centralnog dijela krivičnog postupka, te da se na glavnom pretresu u okviru načela kontradiktornosti, neposrednosti, usmenosti i javnosti raspravlja o krivičnompravnom zahtjevu sadržanom u potvrđenoj ili na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici, možemo zaključiti da se činjenice od kojih zavisi izricanje krivične sankcije utvrđuju u dokaznom postupku, prema pravilima dokaznog postupka, i da, prema procesnom zakonu, pripadaju kategoriji pravno relevantnih činjenica.

Zato je potrebno obratiti pažnju ne samo na materijalnopravna pitanja već i na procesnopravna “jer su ona u procesu donošenja odluke o kazni simbiozno povezana a zakonita kazna može biti rezultat samo poštovanja obaju aspekta” (Đurđević, 2004, str. 753). S tim u vezi: zakonodavna materijalnopravna pitanja obuhvataju specifična pitanja opšteg (npr., svrha kažnjavanja, ili opšti minimum i maksimum za određenu vrstu kazne) i posebnog (npr., propisivanje posebnog minimuma i maksimuma za određeno krivično djelo) dijela krivičnog zakona; sudska materijalnopravna pitanja također se vežu uz krivični zakon (npr., sudska ocjena olakšavajućih ili otežavajućih okolnosti, ostvarivanje svrhe kažnjavanja u sudskoj praksi); procesnopravna pitanja obuhvataju utvrđivanje činjenica relevantnih za kaznu (npr. Na koji se način utvrđuju, ili na kojem nivou moraju biti utvrđene činjenice o krivičnom djelu i njegovom učiniocu), obrazloženje odluke o kazni u prvostepenoj presudi i preispitivanje odluke o kazni u postupku po žalbi (Đurđević, 2004, str. 753–754).

4. Pregled kaznenih politika u slučajevima organizovanog kriminaliteta i korupcije u svjetlu regionalnih modela

4.1. Cilj, predmet i metodologija komparativnog istraživanja³

Uporednopravne analize zakonskog i sudskog izbora kazne za određena krivična djela nisu rijetkost. Ona doprinose boljem razumijevanju nacionalnog krivičnog zakonodavstva i pravne prakse, kao i odnosa između politike kažnjavanja i stanja i kretanja kriminaliteta.

U nastavku slijedi pregled kaznenih politika u slučajevima organizovanog kriminaliteta i korupcije u Republici Hrvatskoj (RH) u vremenu od 2021. do 2023. godine,

³ Autorica izražava zahvalnost Hilmi Vučiniću, sudiji Suda Bosne i Hercegovine, Romani De Vriendt, ekspertici Evropske unije u Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, dr. sc. Marinu Mrčeli, vanrednom profesoru i sudiji Vrhovnog suda Republike Hrvatske te dr. sc. Gordani Lažetić, redovnoj profesorici Pravnog fakulteta „Justinijan I“ Univerziteta u Skoplju na pomoći u prikupljanju podataka.

te u Republici Srbiji (RS) i Republici Sjevernoj Makedoniji (RSM) za 2020, 2021. i 2022. godinu.⁴ Riječ je o zakonodavstvima koja su bliska po pravnom nasljeđu i zajedničkoj prošlosti, kao i procesima koji se odvijaju u društvenom-ekonomskom i političkom životu, te reformi krivičnog zakonodavstva i krivičnog pravosuđa. Pored toga, sve tri države su članice Vijeća Evrope, Hrvatska još i članica Evropske unije (EU) od jula 2013. Srbija je službeno podnijela zahtjev za članstvo u EU krajem 2009. godine, a početkom marta 2012. dobila je status kandidata. Sjeverna Makedonija je kandidat za članstvo u EU još od 2005, i, vezano za predmet ovog istraživanja, prepoznatljiva po koracima nacionalnog zakonodavca za uvođenje i primjenu (jedno vrijeme) obaveze sudija da odmjeravaju kazne prema posebnim propisima (*sentencing guidelines*).

Cilj istraživanja je da se kroz analizu dostupnih statističkih podataka i karakterističnih parametara iz izvještaja nadležnih organa pravosuđa u posljednjih nekoliko godina, kao i literature, omogući uvid u sudsku politiku kažnjavanja za krivična djela obuhvaćena ovom analizom, te izvedu zaključci o komparativnoj perspektivi nacionalnog normativnog modela i sudske prakse.

4.2. Republika Hrvatska

U komparativnoj analizi, polazeći od dostupnih službenih podataka i metodoloških okvira koji su tamo dati, ograničili smo se na neka od krivičnih djela koja su obuhvaćena istraživačkim projektom. S obzirom na to da se pravosudna statistika temelji na podacima prikupljenim iz redovnih i povremenih statističkih istraživanja o prijavljenim, optuženim i osuđenim punoljetnim učinocima krivičnih djela te na statističkim istraživanjima iz pojedinačnih statističkih upitnika koje popunjavaju organi krivičnog pravosuđa, u ovom dijelu analizirat ćemo podatke Državnog zavoda za statistiku RH dovodeći u vezu istraživana krivična djela i izrečene sankcije, posebno visinu izrečene kazne zatvora, zatim izvještaje Glavnog državnog odvjetnika RH za period od 2021. do 2023. godine, te statističke podatke koji su ranije objavljeni u literaturi.

4.2.1. Propisivanje kazni i njihovo odmjeravanje prema Kaznenom zakonu Republike Hrvatske i u vezi s podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske

Kazneni zakon RH (dalje u tekstu: KZ RH),⁵ između ostalog, propisuje svrhu kažnjavanja, te koje okolnosti treba uzeti u obzir prilikom izbora vrste i mjere kazne učinocu krivičnog djela. Opšte odredbe KZ RH sadržane u Glavi četvrtoj (IV.) i pod naslovom “Kazne” upravo su posvećene tim pitanjima. Pored toga, a kako je i uobičajeno, u Posebnom dijelu zakonskog teksta propisane su kazne za svako krivično djelo (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*). U tom kontekstu, materijalno krivično pravo “(...) svojim općim odredbama propisuje i faktički odmjerava i drugačije kazne za ta ista djela, samo što njihova primjena ovisi o nekim okolnostima koje se moraju ostvariti. O kojim se

⁴ Analiza navedenih nacionalnih sistema krivičnog pravosuđa usklađena je s dostupnim statističkim i drugim podacima. Naime, u vrijeme finaliziranja analize (tokom mjeseca maja) još uvijek nisu bili objavljeni službeni podaci za 2023. godinu u RS i RSM.

⁵ NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24, na snazi od 2. 4. 2024. <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>

okolnostima radi, zakon je samo dao opću uputu i orijentaciju, a u zakonskom ih smislu oblikuje sudska praksa” (Horvatić, 2004, str. 393).

Prema članu 47. KZ RH prilikom odmjeravanja konkretne kazne za određeno krivično djelo (tj. Pri izboru vrste i mjere kazne nakon provedenog krivičnog postupka), potrebno je uzeti u obzir stepen krivnje i svrhu kažnjavanja. Polazeći od upravo navedenog *sud će ocijeniti sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobitu jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra i posljedice koje je pretrpjela žrtva, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počinitelj život, njegove osobe i imovinske prilike, te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu* (čl. 47. st. 1. KZ RH). Pri tome *visina kazne ne smije prekoračiti stupanj krivnje* (čl. 47. st. 2. KZ RH). Dakle, proces odmjeravanja konkretne kazne predstavlja proces individualizacije kazne učiniocu krivičnog djela koji je kriv i kod koga su se stekli uslovi za kažnjavanje. Kako proces individualizacije ne bi bio formalan, potrebno je uvažiti upravo spomenute elemente. Zato krenimo redom.

Prema izričitoj zakonskoj odredbi *svrha kažnjavanja je izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibelnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te omogućiti počinitelju ponovno uključivanje u društvo* (čl. 41. KZ RH). Ovako koncipirana svrha kažnjavanja sagledana je kroz tri aspekta: generalna prevencija, čiji pozitivan oblik znači stvaranje povjerenja u djelovanje represivnog aparata, a negativni predstavlja izraz odvrćanja od vršenja krivičnih djela; specijalna prevencija, odnosno popravljjanje učinioca da ubuduće ne čini krivična djela; resocijalizacija (Mrčela, 2023, str. 64). Također, svrha kažnjavanja uključuje i retribuciju iako ona nije izričito navedena u zakonu, ali je vezana uz stepen krivnje.

Tabela 1: Kazneni okviri u Posebnom dijelu KZ RH i izrečene krivične sankcije u periodu od 2021. do 2023. godine prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH:

Krivično djelo	Propisana(e) kazna(e)	Krivična sankcija koja je izrečena u 2021.	Krivična sankcija koja je izrečena u 2022.	Krivična sankcija koja je izrečena u 2023.
<i>Zlouporaba položaja i ovlasti</i> (čl. 291. st. 1)	od 6 mj. Do 5 god.	Z (uk. 14): - od 3 do 6 mj. (uk. 4) - od 6 do 12 mj. (uk. 10) DUO (uk. 4) UO (uk. 40)	Z (uk. 8): - od 3 do 6 mj. (uk. 1) - od 6 do 12 mj. (uk. 6) - od 1 do 2 god. (uk. 1) DUO (uk. 6) UO (uk. 40)	Z (uk. 11): - od 3 do 6 mj. (uk. 1) - od 6 do 12 mj. (uk. 8) - od 1 do 2 god. (uk. 1) - od 2 do 3 god. (uk. 1) UO (uk. 27)

<i>Zlouporaba položaja i ovlasti</i> (čl. 291. st. 2)	od 1 do 12 god.	Z (uk. 14): - od 6 do 12 mj. (uk. 3) - od 1 do 2 god. (uk. 5) - od 2 do 3 god. (uk. 4) - od 5 do 10 god. (uk. 2) DUO (uk. 1) UO (uk. 7)	Z (uk. 4): - od 6 do 12 mj. (uk. 1) - od 2 do 3 god. (uk. 2) - od 3 do 5 god. (uk. 1) DUO (uk. 2) UO (uk. 13)	Z (uk. 5): - od 6 do 12 mj. (uk. 2) - od 1 do 2 god. (uk. 2) - od 3 do 5 god. (uk. 1) DUO (uk. 6) UO (uk. 10)
<i>Primanje mita</i> (čl. 293. st. 1)	od 1 do 10 god.	Z (uk. 3): - od 6 do 12 mj. (uk. 1) - od 1 do 2 god. (uk. 1) - od 5 do 10 god. (uk. 1) DUO (uk. 3) UO (uk. 1)	Z (uk. 5): - od 6 do 12 mj. (uk. 2) - od 1 do 2 god. (uk. 2) - od 2 do 3 god. (uk. 1) DUO (uk. 1) UO (uk. 6)	Z (uk. 4): - od 6 do 12 mj. (uk. 2) - od 3 do 5 god. (uk. 3) DUO (uk. 2) UO (uk. 3)
<i>Primanje mita</i> (čl. 293. st. 2)	od 1 do 8 god.	Z (uk. 2): - od 6 do 12 mj. (uk. 1) - od 1 do 2 god. (uk. 1) UO (uk. 1)	Z (uk. 4): - od 6 do 12 mj. (uk. 2) - od 1 do 2 god. (uk. 2) DUO (uk. 1) UO (uk. 2)	DUO (uk. 1) UO (uk. 6)
<i>Davanje mita</i> (čl. 294. st. 1)	od 1 do 8 god.	Z (uk. 7): - od 3 do 6 mj. (uk. 5) - od 1 do 2 god. (uk. 2) UO (uk. 2)	Z (uk. 3): - od 3 do 6 mj. (uk. 1) - od 6 do 12 mj. (uk. 2) UO (uk. 27)	Z (uk. 3): - od 3 do 6 mj. (uk. 1) - od 6 do 12 mj. (uk. 2) DUO (uk. 3) UO (uk. 13)
<i>Davanje mita</i> (čl. 294. st. 2)	od 6 mj. Do 5 god.	Z (uk. 1 – od 6 do 12 mj.)	DUO (uk. 1) UO (uk. 3)	./.
<i>Trgovanje utjecajem</i> (čl. 295. st. 1)	od 6 mj. Do 5 god.	./.	./.	./.
<i>Trgovanje utjecajem</i> (čl. 295. st. 2)	od 1 do 10 god.	UO (uk. 1)	./.	./.
<i>Davanje mita za trgovanje</i>	od 6 mj. Do 5 god.	UO (uk. 1)	./.	DUO (uk. 1)

<i>utjecajem</i> (čl. 296. st. 1)				
<i>Davanje mita za trgovanje utjecajem</i> (čl. 296. st. 2)	od 6 mj. Do 5 god.	./.	Z (uk. 1 – od 3 do 6 mj.)	./.
<i>Protuzakonito oslobođenje osobe kojoj je oduzeta sloboda</i> (čl. 299)	od 1 do 8 god.	./.	./.	./.
<i>Podmićivanje zastupnika</i> (čl. 339. st. 1)	od 1 do 8 god.	./.	./.	./.
<i>Podmićivanje zastupnika</i> (čl. 339. st. 2)	od 1 do 8 god.	./.	./.	./.
Uk. Izrečene sankcije za navedena djela, po godinama		Z (uk. 41) DUO (uk. 8) UO (uk. 53)	Z (uk. 25) DUO (uk. 11) UO (uk. 91)	Z (uk. 23) DUO (uk. 13) UO (uk. 59)

Objašnjenje korištenih skraćenica u tabeli: Z – zatvor; DUO – djelimična uslovna osuda; UO – uslovna osuda; ./. – nije bilo osuđenih; uk. – ukupno.

Na osnovu Tabele 1 može se zaključiti da u svakoj istraživanoj godini najveći broj izrečenih krivičnih sankcija otpada na uslovnu osudu. Posebno se značajan porast, u poređenju sa statističkim podacima na početku i kraju istraživačkog razdoblja, bilježi tokom 2022. U posmatranom periodu varira broj izrečenih kazni zatvora, pri čemu se uočava pad u posljednjoj godini istraživanja. Što se tiče djelimične uslovne osude, ona bilježi vrlo blagi ali kontinuirani porast. Kao što je prikazano u tabeli, većina kazni je blizu ili je ispod zakonskog (opšteg i posebnog) minimuma propisanog za određeno krivično djelo. Dakle, izriču se kratkotrajne kazne lišenja slobode; rijetko duže (npr., od 3 do 5 ili od 5 do 10 godina). Primjera radi, u 2021. od ukupnog broja izrečenih kazni, 3 su u rasponu od 5 do 10 godina.

4.2.2. Podaci iz izvještaja Glavnog državnog odvjetnika RH za krivična djela organizovanog kriminaliteta i koruptivna krivična djela za period od 2021. do 2023. godine

Prema Izvješću Glavnog državnog odvjetnika RH o radu državnih odvjetništava u 2021. godini,⁶ sudovi su tokom 2021. godine za krivična djela organizovanog kriminaliteta donijeli ukupno 238 presuda, što u odnosu na 2020. godinu, kada ih je doneseno 151, predstavlja porast za 57,62%.

⁶ Izvješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2021. godini. <https://dorh.hr/hr/izvjesca-o-radu/izvjesce-o-radu-drzavnih-odvjetnistava-u-2021-godini>.

Tabela 2: Broj presuda 2020–2021.⁷

Godina	Broj
2020.	151
2021.	238

Od 238 donesenih presuda (njih 228 u odnosu na fizičke osobe te 10 u odnosu na pravne), 229 ih je osuđujućih (96,22%), 5 je oslobađajućih (2,10%), a 4 su presude kojima je optužba odbijena (1,68%). Imajući u vidu da je u prethodnom izvještajnom periodu zabilježeno 148 osuđujućih presuda, u ovom izvještajnom periodu sudovi su donijeli za 54,72% više osuđujućih presuda. Glavni razlog povećanja broja osuđujućih presuda rezultat je povećanja broja zaključenih sporazuma stranaka (191 presuda [83,41%] donesena je na temelju sporazuma stranaka, što predstavlja povećanje od 72,07% u odnosu na 2020. godinu kad je doneseno njih 111).

Vezano za politiku kažnjavanja, sudovi su izrekli ukupno 167 zatvorskih kazni, što u odnosu na 219 osuđenih fizičkih osoba iznosi 76,26% izrečenih sankcija. U 38 slučajeva izrečene zatvorske kazne zamijenjene su radom za opšte dobro (22,75 %), za 52 fizičke osobe izrečene su uslovne osude (23,74 %). U svih 10 predmeta protiv pravnih osoba izrečene su novčane kazne.

U *Izvešću* je izvršeno i poređenje sa strukturom izrečenih sankcija u 2020. godini te zaključeno da je tokom 2021. zabilježen porast broja izrečenih zatvorskih kazni od 81,52%, dok je smanjen broj presuda u kojima su izrečene uslovne osude.⁸

Ukupno su podnesene 22 žalbe, i to 14 zbog odluke o krivičnoj sankciji (63,64%), 2 zbog kazne i zbog drugih razloga (9,09%), te 6 žalbi zbog osnova različitih od kazne (27,27%). Žalba je prihvaćena u odnosu na njih 6 (ili 40 %).

Što se tiče koruptivnih krivičnih djela, sudovi su donijeli presude u odnosu na 67 osoba. Od ukupnog broja donesenih presuda 59 su osuđujuće (88,05%), od čega je 30 presuda doneseno na temelju sporazuma stranaka (50,84%). Prema 36 osoba izrečena je kazna zatvora, s time da je u odnosu na 20 osoba kazna zatvora zamijenjena radom za opšte dobro. Izrečena je 1 novčana kazna, a 3 osobe oslobođene su od kazne. U odnosu na 19 osoba izrečena je uslovna osuda. Sudovi su donijeli 6 oslobađajućih presuda (8,95%) te 2 kojima je optužba odbijena (2,98%).

U pogledu pravnih lijekova, u izvještajnom periodu podneseno je ukupno 29 žalbi, od čega 16 zbog odluke o kazni, te 6 zbog kazne i drugih osnova.

Analizirajući Izvešće Glavnog državnog odvjetnika RH za 2022. godinu,⁹ može se uočiti da su sudovi donijeli ukupno 250 presuda zbog krivičnih djela organizovanog kriminaliteta, što je približno na nivou 2021. godine kada je doneseno 238 presuda.

⁷ *Ibidem*, str. 195.

⁸ Tokom 2020. godine izrečeno je 67,15% zatvorskih kazni, od kojih je 17,39 % zamijenjeno radom za opšte dobro te 32,55% uslovnih osuda. *Ibidem*.

⁹ Izvešće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2022. godini. <https://dorh.hr/hr/izvjesca-o-radu/izvjesce-o-radu-drzavnih-odvjetnistava-u-2022-godini>

Tabela 3: Broj presuda u periodu 2021–2022.¹⁰

Godina	Broj
2021.	238
2022.	250

Od 250 donesenih presuda (njih 237 u odnosu na fizičke osobe te 13 u odnosu na pravne) 249 ih je osuđujućih (99,6 %) i jedna oslobađajuća (0,4%). Od 249 osuđujućih presuda njih 174 ili 69,88% doneseno je na temelju sporazuma stranaka.

Tokom 2022. sudovi su izrekli ukupno 145 kazni zatvora, što u odnosu na osuđene 236 fizičke osobe iznosi 61,44 % izrečenih krivičnih sankcija. U 33 slučaja izrečene kazne zatvora zamijenjene su radom za opšte dobro (22,76 %). Prema 91 fizičkoj osobi izrečena je uslovna osuda (38,56 %). Prema pravnim osobama izrečeno je 7 novčanih kazni te 6 novčanih kazni uz primjenu uslovne osude. Struktura krivičnih sankcija izrečenih u ovom izvještajnom periodu ne odstupa od one iz 2021. godine. Tokom 2022. izrečen je veći broj sporednih novčanih kazni (63).

Broj izjavljenih žalbi je u porastu u odnosu na 2021. godinu i to za 177%. Samo 2 žalbe (3,27%) su izjavljene zbog osnova različitih od kazne; čak njih 50 (81,98%) podneseno je zbog odluke o krivičnoj sankciji, a 9 zbog kazne i drugih razloga (14,75%). Žalba je prihvaćena u odnosu na njih 24 (38%), što je na razini prethodnog izvještajnog razdoblja (2021 – 40% prihvaćenih žalbi).

Kad je riječ o koruptivnim krivičnim djelima, sudovi su donijeli presude u odnosu na 182 osobe. Od ukupnog broja donesenih presuda 153 su osuđujuće presude (84,06 %), od čega je 65 presuda doneseno na temelju sporazuma stranaka (42,48%). Kazna zatvora je izrečena prema 65 osoba, s tim da je u odnosu na 24 osobe kazna zatvora zamijenjena radom za opšte dobro. Uslovna osuda izrečena je u odnosu na 87 osoba. Izrečena je 1 novčana kazna. Tokom 2022. doneseno je 14 oslobađajućih presuda (7,69 %) i 3 kojima se optužba odbija (1,64%).

Podneseno je ukupno 56 žalbi, od čega 28 zbog odluke o kazni, i 11 zbog kazne i drugih osnova. Povodom jednog broja žalbi drugostepeni sud je izricao strožiju krivičnu sankciju (npr., umjesto rada za opšte dobro na slobodi izrečena je безусловna kazna zatvora), odnosno kaznu zatvora u dužem trajanju.¹¹

Podatke o presuđenim osobama za krivična djela organizovanog kriminaliteta u 2023. treba sagledati i u kontekstu određenih specifičnosti prethodnog izvještajnog perioda. Naime, za spomenuta krivična djela u ovom izvještajnom periodu presuđeno je manje osoba – 175, u odnosu na 2022.¹²

¹⁰ *Ibidem*, str. 201.

¹¹ *Ibidem*, str. 210.

¹² Tokom 2022. godine prijavljeno je zločinačko udruženje sa 243 osobe (predmet: COVID). S obzirom na manji broj prijavljenih osoba u 2023. (312) u odnosu na broj prijavljenih osoba u 2022.

Tabela 4: Broj presuda u periodu 2022–2023.¹³

Godina	Broj
2022.	250

Od 175 donesenih presuda (170 u postupcima protiv fizičkih osoba, a 5 u odnosu na pravne osobe) osuđujuće presude su izrečene za 173 osobe (98,86 %). Od toga su u odnosu na 138 osoba (ili 79,77 %) presude donesene na temelju sporazuma stranaka. Za 2 osobe donesena je oslobađajuća presuda (1,14%).

Od izrečenih krivičnih sankcija najzastupljenija je kazna zatvora, koja je izrečena prema 103 učinioca, što u odnosu na 170 osuđenih fizičkih osoba čini 60,59% svih izrečenih sankcija. U 23 slučaja (22,33%) kazna zatvora je zamijenjena radom za opšte dobro, dok je prema 65 fizičkih osoba (38,24%) izrečena uslovna osuda. Što se tiče osuđenih pravnih osoba, prema 1 je izrečena novčana kazna, a za 4 pravne osobe izrečene su uslovne novčane kazne.

Tokom 2023. godine podnesene su 22 žalbe, od čega njih 20 zbog odluke o kazni (90,91%); prihvaćeno je 13 žalbi (37,14%).

U izvještajnom periodu sudovi su zbog koruptivnih krivičnih djela donijeli presude u odnosu na ukupno 179 osoba. Prema 118 osoba (65,92 %) izrečene su osuđujuće presude, od čega su 63 presude donesene na osnovu sporazuma stranaka (53,39%). Za 52 osobe donesena je oslobađajuća presuda (29,05%).

U strukturi krivičnih sankcija najviše je zastupljena uslovna osuda koja je izrečena 71 osobi. Za 47 osoba izrečena je kazna zatvora, od čega je za 28 njih (59,57%) ta kazna zamijenjena radom za opšte dobro.

Uloženo je 85 žalbi, od čega 29 zbog odluke o kazni i 8 zbog kazne i drugih razloga.

(759), bilježi se pad broja donesenih rješenja o provođenju istrage za 72,91%. Izvješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2023. godini. <https://dorh.hr/hr/izvjesca-o-radu/izvjesce-o-radu-drzavnih-odvjetnistava-u-2023-godini>, str. 209–210.

¹³ *Ibidem*, str. 209.

4.2.3. Zaključak

Grafikon 1. Izrečene sankcije po vrsti i godinama za koruptivna krivična djela na osnovu izvještaja Glavnog državnog odvjetnika RH

Grafikon 1 prikazuje strukturu izrečenih krivičnih sankcija u istraživanom periodu za koruptivna krivična djela, a na osnovu izvještaja Glavnog državnog odvjetnika RH. Struktura izrečenih krivičnih sankcija u najvećem obimu odnosi se na uslovnu osudu, koja je od 2021. do 2023. godine izrečena u odnosu na 177 okrivljenih osoba. Slijedi kazna zatvora kojom je obuhvaćeno 76 učinilaca, te rad za opšte dobro koji se odnosi na 72 osobe. Na osnovu prethodno predstavljenih podataka može se uočiti da je uslovna osuda u najvećem broju izrečena tokom 2022. godine (87), zatim slijedi blaži pad u 2023. (71), dok je najmanji broj uslovno izrečenih osuda bio tokom 2021. (ukupno 19). Ovakve oscilacije nisu zabilježene kod rada za opšte dobro (2021. bilježi se 20 njih; 2022 – 24; 2023. kazna zatvora zamijenjena je kod 28 osoba), ali se može uočiti njihov blagi porast tokom istraživanog perioda. Kazna zatvora je bila izrečena u odnosu na najveći broj osoba tokom 2022 (41), dok se značajne razlike u smislu pada broja okrivljenih kojima je izrečena ova sankcija bilježe na početku (2021 – 16) i na kraju (2023 – 19) istraživanog perioda. U toku tri godine, novčana kazna je izrečena u odnosu na dvije osobe.

Na kraju možemo ponoviti, na osnovu podataka iz Grafikona 1 te Tabele 1, da u pogledu koruptivnih krivičnih djela u istraživanom periodu dominira uslovna osuda. Naredna izlaganja će pokazati da je tako bilo i ranije.

Naime, davne 1980. godine objavljeni su rezultati sveobuhvatnog istraživanja o izricanju kazne u jugoslavenskom krivičnom pravu i sudskoj praksi, a na osnovu proučavanja prakse sudova na području RH. Od tada do danas nisu se više preduzimala takva istraživanja, nego samo ona koja su fragmentarnog karaktera i odnose se na pojedine

krivične sankcije ili se obrađuju pitanja izricanja krivičnih sankcija u odnosu na pojedina krivična djela (Mrčela, 2023, str. 63). Spomenuto sveobuhvatno istraživanje ukazalo je na određena pitanja koja uopšte nisu izgubila na aktuelnosti, te ih zato navodimo na ovom mjestu: “Ono je iznjedrilo čak šest problema u odnosu na izricanje kaznenopravnih sankcija. To su: proturječnost između mjere represije i individualizacije, jednostranost represije, nedostatak jedinstvenih mjerila za izbor vrste i mjere kazne, sukob načela legaliteta i individualizacije kazne, blagost kaznene politike i nedovoljno obrazloženje kazne u presudi. Osim tih šest područja, rezultat istraživanja su i tri zaključka: pretežni broj izrečenih kazni kreće se oko zakonskog ili posebnog minimuma, u brojnim se predmetima ublažavaju propisane kazne, a relativno je visok postotak uvjetnih osuda” (Mrčela, 2023, str. 63).

Prethodno navedeno potvrđuju i podaci Državnog zavoda za statistiku o izrečenim sankcijama u vremenskom periodu od 2018. do 2022. godine (Mrčela, 2023, str. 63–64), kao i analiza izvještaja Vijeća Evrope za 2022. prema kojem je RH izbila u sam vrh od 40-ak evropskih zemalja po blagosti kaznene politike (HINA i L.Š., 2023).

4.3. Republika Srbija

U dijelu koji slijedi, a na osnovu podataka Republičkog zavoda za statistiku, bit će izloženo stanje u pogledu broja i vrsta izrečenih krivičnih sankcija za period od 2020. do 2022. godine. U tom smislu, polazeći od dostupnih službenih podataka i metodoloških okvira koji su tamo dati, analiza se odnosi na neka od krivičnih djela koja su obuhvaćena istraživačkim projektom.

4.3.1. Propisivanje kazni i njihovo odmjeravanje prema Krivičnom zakoniku Republike Srbije u vezi s podacima Republičkog zavoda za statistiku

I prema krivičnom zakonodavstvu Srbije sudovi imaju širok prostor za slobodno odlučivanje, kako u pogledu izbora vrste kazne ili neke druge krivične sankcije, tako i u pogledu odmjeravanja kazne. Naime, na raspolaganju su im instituti Opšteg dijela Krivičnog zakonika (dalje u tekstu: KZ RS)¹⁴ te propisani kazneni okviri u Posebnom dijelu. Na sudu je dakle da na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja primijeni krivičnopravne institute na konkretnu krivičnu stvar. U literaturi se ističe: “Važno je ne toliko kakvu će kaznu sudovi izreći već i osećaj stepena verovatnoće da se učinilac krivičnog dela neće moći izvući od zaslužene kazne. I danas je više nego nesporno da kazna ima svrhu odvratanja od vršenja krivičnih dela, svrhu prevaspitanja onih koji su počinili krivično delo, kao i svrhu jačanja opšteg morala u društvu” (Bejatović et al., 2018, str. 9). Pored navedenog, predmet rasprave je i pitanje odnosa sudske i zakonodavne kaznene politike, odnosno da li sudovi trebaju “korigovati” pozitivna zakonska rešenja. Nekoliko razloga se navodi u prilog potvrdnom odgovoru: - na normativnom planu nije moguće predvidjeti unaprijed sve ono što se u praksi može dogoditi; - zakonska rešenja

¹⁴ “Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019. <https://www.paragraf.rs/propisi/krivicni-zakonik-2019.html>

kao apstraktna mogu u konkretnoj primjeni biti neadekvatna i neopravdana; - mogućnosti prihvatanja i realizacije pojedinih zakonskih instituta u konkretnoj socijalnoj, ekonomskoj i kulturnoj sredini i – vremenom pojedina zakonska rješenja postaju neadekvatna, zastarjela i sl. (Bejatović et al., 2018, str. 12–13). Također se navodi, na osnovu ranije provedenih istraživanja, da je opšti utisak da je kaznena politika sudova u Srbiji neujednačena što podrazumijeva nepredvidivost i (pravnu) nesigurnost (Ćirić, 2014, str. 147).

Članom 4. stav 2. KZ RS utvrđena je opšta svrha propisivanja i izricanja krivičnih sankcija, koja se ogleda u suzbijanju djela kojima se povređuju ili ugrožavaju vrijednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom. U pogledu svrhe kažnjavanja, zakonodavac u članu 42. stav 2. KZ RS propisuje da se ona ogleda u: 1) sprečavanju učinioca da čini krivična djela i uticanje na njega da ubuduće ne čini krivična djela; 2) uticanju na druge da ne čine krivična djela; 3) izražavanju društvene osude za krivično djelo, jačanju morala i učvršćivanju obaveze poštovanja zakona; 4) ostvarivanju pravednosti i srazmjernosti između učinjenog djela i težine krivične sankcije. S tim u vezi, u literaturi se navodi da je zakonom propisana svrha kazne i kažnjavanja istovremeno i svrha kaznene politike sudova, čime se potvrđuje nesporna činjenica da “kaznena politika sudova predstavlja konkretizaciju opštih stavova, postulata i intencija zakonodavca” (Bejatović et al., 2018, str. 10).

Opšta svrha propisivanja i izricanja krivičnih sankcija te svrha kažnjavanja nije jedino o čemu je sud dužan voditi računa prilikom izbora odgovarajuće vrste i mjere kazne. Naime, prema opštim pravilima o odmjeravanju kazne, sud će učiniocu krivičnog djela odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivnje, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike, njegovo držanje poslije učinjenog krivičnog djela, a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca (čl. 54 KZ RS).

Na osnovu izloženog može se zaključiti da je zakonodavac odredio način na koji se vrši izbor između propisanih krivičnih sankcija i kako se odmjerava kazna u konkretnom predmetu, u smislu koje okolnosti treba uzeti u obzir prilikom izricanja i odmjeravanja kazne učiniocu krivičnog djela. Kako smo to upravo istakli, prilikom odmjeravanja kazne sud vodi računa ne samo o svrsi kažnjavanja i, između ostalog, stepenu krivnje već i o kaznenim okvirima koji su propisani za učinjeno djelo. Dakle, zakonodavac određuje kaznene okvire za svako krivično djelo i ostavlja sudu da, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i okolnosti vezane za krivično djelo i učinioca krivičnog djela, odmjeri kaznu. Pri tome, zakonodavac ne isključuje mogućnost uzimanja u obzir i drugih okolnosti prilikom odmjeravanja kazne propisujući da će sud uzeti u obzir “i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca”.

Tabela 5: Kazneni okviri u Posebnom dijelu KZ RS i izrečene krivične sankcije u periodu od 2020. do 2022. godine prema podacima Republičkog zavoda za statistiku.¹⁵

Krivično djelo	Propisana(e) kazna(e)	Krivična sankcija izrečena u 2020. ¹⁶	Krivična sankcija izrečena u 2021. ¹⁷	Krivična sankcija izrečena u 2022. ¹⁸
<i>Davanje i primanje mita u vezi sa glasanjem (čl. 156)</i>	NK ili zatvor do 3 god.	./.	./.	NK (uk. – 1)
<i>Primanje mita u obavljanju privredne delatnosti (čl. 230)</i>	od 1 do 8 god. (st. 1) do 3 god. (st. 2)	Z (uk. 1 – od 3 do 6 mj.) UO (uk. 8) KZ (uk. 1)	Z (uk. 3 – od 2 do 3 god.) UO (uk. 2)	Z (uk. 1 – od 3 do 6 mj.)
<i>Davanje mita u obavljanju</i>	od 3 mj. Do 3 god.	UO (uk. 2)	./.	./.

¹⁵ U Tabeli 5. prikazani su podaci za period 2020. do 2022. U vrijeme izrade analize nisu bili dostupni bilteni, odnosno saopštenja Republičkog zavoda za statistiku za 2023. godinu (sudeći prema ranijim godinama, ovi materijali očekuju se tokom jula 2024. godine). Drugo, za razliku od podataka za Hrvatsku koji vežu izrečenu kaznu (prikazanu u određenom rasponu) za lakši ili teži oblik određenog krivičnog djela, podaci za Srbiju u navedenim publikacijama Republičkog zavoda za statistiku ne razvrstavaju izrečene kazne na taj način, te nije moguće utvrditi koja se od izrečenih kazni veže uz lakši, odnosno teži oblik konkretnog krivičnog djela. To je uticalo na iskazivanje potrebnih parametara u Tabeli 5, te navođenje propisanih kazni za lakše i teže oblike istraživanih krivičnih djela kako bi se moglo okvirno utvrditi da li su izrečene kazne bliže zakonskom (opštem ili posebnom) minimumu ili maksimumu.

¹⁶Navedeno prema podacima Republičkog zavoda za statistiku <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>. V. sljedeće publikacije: - Saopštenje, broj 195, god. LXXI, 14. 7. 2021. Republički zavod za statistiku. Republika Srbija. Statistika pravosuđa. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020, str. 1–12. – Bilten. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020. Prijave, optuženja i osude. Republički zavod za statistiku. Beograd 2021. 118 str.

¹⁷Navedeno prema podacima Republičkog zavoda za statistiku <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>. V. sljedeće publikacije: - Saopštenje, broj 189, god. LXXII, 14. 7. 2022. Republički zavod za statistiku. Republika Srbija. Statistika pravosuđa. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2021, str. 1–12. – Bilten. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2021. Prijave, optuženja i osude. Republički zavod za statistiku. Beograd 2022. 120 str.

¹⁸Navedeno prema podacima Republičkog zavoda za statistiku <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>. V. sljedeće publikacije: - Saopštenje, broj 184, god. LXXIII, 14. 7. 2023. Republički zavod za statistiku. Republika Srbija. Statistika pravosuđa. Punoletni učinioci krivičnih dela, 2022, str. 1–12. – Bilten. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2022. Prijave, optuženja i osude. Republički zavod za statistiku. Beograd 2023. 132 str.

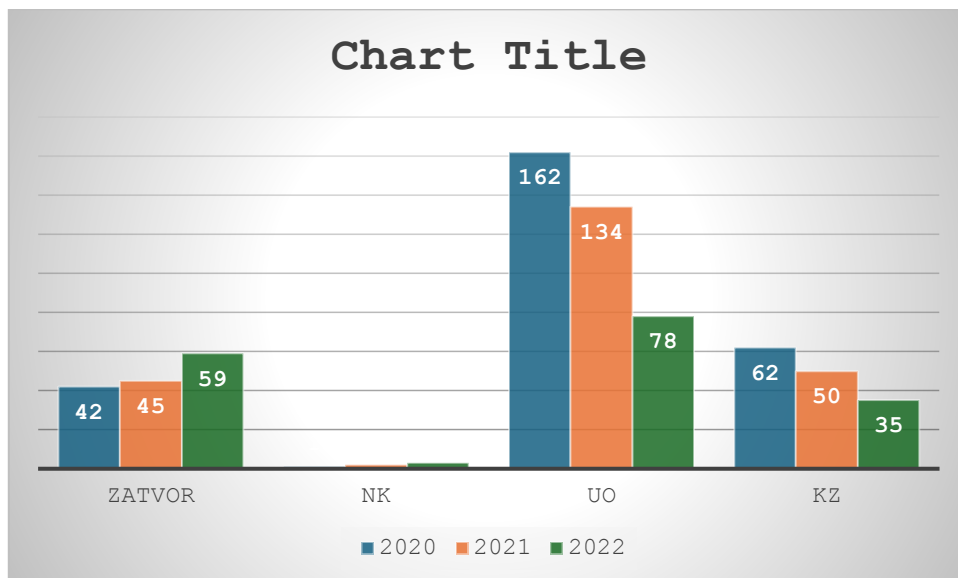
<i>privredne delatnosti</i> (čl. 231)				
<i>Zloupotreba službenog položaja</i> (čl. 359)	od 6 mj. Do 5 god. (st. 1) od 1 do 8 god. (st. 2) od 2 do 12 god. (st. 3)	Z (uk. 15): - od 3 do 6 mj. (uk. 2) - od 6 do 12 mj. (uk. 6) - od 1 do 2 god, (uk. 5) - od 2 do 3 god. (uk. 1) - od 5 do 10 god. (uk. 1) UO (uk. 63) KZ (uk. 23)	Z (uk. 26): - od 2 do 3 mj. (uk. 1) - od 3 do 6 mj. (uk. 7) - od 6 do 12 mj. (uk. 9) - od 1 do 2 god, (uk. 7) - od 2 do 3 god. (uk. 1) - od 3 do 5 god. (uk. 1) UO (uk. – 79) KZ (uk. – 20)	Z (uk. 42): - od 2 do 3 mj. (uk. 1) - od 3 do 6 mj. (uk. 13) - od 6 do 12 mj. (uk. 21) - od 1 do 2 god, (uk. 2) - od 2 do 3 god. (uk. 4) - od 3 do 5 god. (uk. 1) UO (uk. – 55) KZ (uk. – 17) NK (uk. – 2)
<i>Trgovina uticajem</i> (čl. 366)	od 6 mj. Do 5 god. (st. 1) do 3 god. (st. 2) od 1 do 8 god. (st. 3) od 6 mj. Do 5 god. (st. 4) od 2 do 10 god. (st. 5)	Z (uk. 3): - od 3 do 6 mj. (uk. 1) - od 1 do 2 god, (uk. 1) - od 2 do 3 god. (uk. 1) UO (uk. 2) KZ (uk. 1)	Z (uk. 1 – od 1 do 2 god.) UO (uk. – 3) KZ (uk. – 3)	Z (uk. 3 – od 3 do 6 mj.) UO (uk. – 1) KZ (uk. – 3)
<i>Primanje mita</i> (čl. 367)	od 2 do 12 god. (st. 1) od 2 do 8 god. (st. 2) od 3 do 15 god. (st. 3) od 3 mj. Do 3 god. (st. 4)	Z (uk. 20): - od 6 do 12 mj. (uk. 4) - od 1 do 2 god, (uk. 10) - od 2 do 3 god. (uk. 1) - od 3 do 5 god. (uk. 5) UO (uk. 3) KZ (uk. 24)	Z (uk. 12): - od 6 do 12 mj. (uk. 6) - od 1 do 2 god, (uk. 3) - od 2 do 3 god. (uk. 2) - od 3 do 5 god. (uk. 1) UO (uk. 6) KZ (uk. – 23)	Z (uk. 6): - od 6 do 12 mj. (uk. 3) - od 1 do 2 god, (uk. 2) - od 2 do 3 god. (uk. 1) KZ (uk. – 12)
<i>Davanje mita</i> (čl. 368)	od 6 mj. Do 5 god. (st. 1) od 1 do 8 god. (st. 2) do 3 god. (st. 3)	Z (uk. 3): - od 3 do 6 mj. (uk. 1) - od 6 do 12 mj. (uk. 1)	Z (uk. – 3): - od 2 do 3 mj. (uk. 1) - od 6 do 12 mj. (uk. 1)	Z (uk. 7): - od 3 do 6 mj. (uk. 4) - od 6 do 12 mj. (uk. 3) UO (uk. – 22)

		- od 1 do 2 god, (uk. 1) UO (uk. 84) KZ (uk. 13) NK (uk. 1)	- od 3 do 5 god, (uk. 1) UO (uk. – 44) KZ (uk. – 4) NK (uk. 2)	KZ (uk. – 3)
Uk. Izrečene sankcije za navedena djela, po godinama		Z (uk. 42) UO (uk. 162) KZ (uk. 61) NK (uk. 1)	Z (uk. 45) UO (uk. 134) KZ (uk. 50) NK (uk. 2)	Z (uk. 59) UO (uk. 78) KZ (uk. 35) NK (uk. 3)

Objašnjenje korištenih skraćenica u tabeli: Z – zatvor; NK – novčana kazna; UO – uslovna osuda; KZ – kućni zatvor; ./ – nije bilo osuđenih; uk. – ukupno.

U Tabeli 5 detaljnije se bavimo praksom odmjeravanja krivičnih sankcija za najčešća koruptivna djela. Analiza pokriva vrstu krivičnih sankcija koje su izrečene (kaznu ili neku od propisanih alternativnih sankcija), te pruža sliku o odmjeravanju zatvorske kazne po visini. Iz statističkih podataka vidljivo je da se najčešće izriče uslovna osuda, te da kazna zatvora i kućnog zatvora dijele približno iste pozicije na ljestvici izrečenih sankcija. Također, vrijedi zabilježiti da su najbrojnije kazne zatvora koje su izrečene u okvirima od 3 mjeseca do 3 godine; rijetko se izriču kazne u trajanju od 3 do 5 godina (tek njih 9 u istraživanom periodu); samo u 1 predmetu riječ je o zatvoru u rasponu od 5 do 10 godina. S tim u vezi, može se zaključiti da su izrečene kazne zatvora daleko bliže zakonom propisanom minimumu (opštem ili posebnom), odnosno da se kreću i ispod minimuma. Drugim riječima, u velikoj mjeri zastupljene su kratkotrajne kazne lišenja slobode, te se gornja granica propisane kazne uopšte ne koristi prilikom odmjeravanja.

4.3.2. Zaključak

Grafikon 2. Izrečene sankcije po vrsti i godinama za koruptivna krivična djela

Grafikon 2 prikazuje strukturu izrečenih krivičnih sankcija u istraživanom razdoblju za koruptivna krivična djela. Struktura izrečenih krivičnih sankcija u najvećem obimu odnosi se na uslovnu osudu, koja je u vremenu od 2020. do 2022. godine izrečena u odnosu na 334 osuđenu punoljetnu osobu. Slijede kazne zatvora i kućnog zatvora koje su izrečene u odnosu na 146, odnosno 147 osuđenih osoba. U izvještajnom periodu novčanom kaznom je obuhvaćeno 6 osuđenih osoba. Na osnovu prethodno predstavljenih podataka može se uočiti da je uslovna osuda u najvećem broju izrečena tokom 2020. godine (162). Kod kazne zatvora i kućnog zatvora kretanja su umjerenija. Tako se u odnosu na kaznu zatvora uočava trend blagog porasta (najmanje izrečeno 2020, a najviše u posljednjoj godini istraživanja). Kod kućnog zatvora smjer kretanja je obrnut: najmanje je izrečeno u 2022, a najviše u prvoj godini istraživanja. Na osnovu analize samo statističkih podataka nije moguće izvesti zaključke o uzrocima ovih promjena, oni se mogu nalaziti u broju prijavljenih osoba za navedena krivična djela, broju sprovedenih istraga, podignutih optužnica ili u vrsti sudskih odluka koje su donesene kako u prvostepenom tako i drugostepenom postupku. Ono što se može uočiti u poređenju npr. Sa stanjem u Hrvatskoj jeste da i u Srbiji dominira uslovna osuda, s tim što je u istraživanom razdoblju uočen trend opadanja broja izrečenih uslovnih osuda te blagi porast broja osuđenih osoba kojima je izrečena zatvorska kazna. Iako krivično zakonodavstvo Srbije poznaje alternativnu sankciju rad u javnom interesu (može se izreći za krivična djela za koja je propisan zatvor do tri godine ili novčana kazna, čl. 52. st. 1. KZ RS), nije zabilježen niti jedan slučaj njenog izricanja.

U vezi s prethodnim izlaganjima o sudskoj kaznenoj politici i neskladu sa zakonskom kaznenom politikom navodimo stav koji je rezultat istraživanja statističkih podataka o broju izjavljenih žalbi od strane javnih tužilaštava na teritoriji Republike Srbije na ukupan broj osuđujućih presuda za period od 2008. do 2012. godine: “Analizom

statističkih podataka jasno se može uočiti nesklad između izrečenih i zakonom propisanih krivičnih sankcija, odnosno kazni za određena krivična dela. U vezi s tim postavlja se pitanje odnosa zakonske i sudske kaznene politike. Mišljenja smo da problem nije samo u minimumu i maksimumu propisanih kazni za pojedina krivična dela (zakonska kaznena politika) već i u neadekvatnoj primeni zakona, odnosno pogrešnoj proceni društvene opasnosti pojedinih krivičnih dela i stepena krivice njihovih izvršilaca u konkretnom slučaju (sudska kaznena politika). Naime, statistički podaci o izboru krivične sankcije od strane suda nesporno upućuju na zaključak da prilikom odlučivanja pretežan uticaj ima ne toliko propisana krivična sankcija za učinjeno krivično delo koliko individualizacija krivične sankcije. (...) kako bi se u potpunosti ostvarila svrha kažnjavanja.” (Kiurski, 2014, str. 130).

4.4. Republika Sjeverna Makedonija

Za pregled politike kažnjavanja u Sjevernoj Makedoniji osnovu čine podaci Državnog zavoda za statistiku i izvještaji o radu javnih tužilaštava u periodu od 2020. do 2022. godine. Kad je riječ o podacima Državnog zavoda za statistiku, izložit ćemo one o krivičnim djelima od interesa, te izrečenoj kazni zatvora i novčanoj kazni. Prema izvještajima o radu javnih tužilaštava, analizirat ćemo podatke za istraživana krivična djela i druge izrečene sankcije, s osvrtom na koruptivna djela.

Kao i u prethodnim komparativnim analizama, polazeći od dostupnih službenih podataka i metodoloških okvira koji su tamo dati, ograničili smo se na neka od krivičnih djela koja su obuhvaćena istraživačkim projektom te izrečene sankcije, posebno visinu izrečene kazne zatvora. Za potpunija izlaganja uzeti su u obzir i statistički podaci koji su objavljeni u literaturi.

4.4.1. Propisivanje kazni i njihovo odmjeravanje prema Krivičnom zakoniku Republike Sjeverne Makedonije u vezi s podacima Republičkog zavoda za statistiku

Uzimajući u obzir činjenicu da kaznena politika obuhvata i politiku propisivanja krivičnih sankcija ali i sudsku praksu njihovog odmjeravanja, ovo pitanje je od posebnog interesa naučne i stručne javnosti u Republici Sjevernoj Makedoniji u zadnjih 20 godina.¹⁹ Ono što se diskutuje odnosi se posebno na pitanja da li su preširoki kazneni okviri propisani u Krivičnom zakoniku, s jedne strane, i da li sudije određuju blage kazne i prečesto izriču uslovnu osudu, s druge strane (Lažetić Bužarovska, 2014, str. 93).²⁰

U toku reforme materijalnog i procesnog zakonodavstva, kao i u drugim regionalnim nacionalnim pravima otvorila su se pitanja zakonskog i sudskog kažnjavanja. “Zaključci vezani za makedonski problem kaznene politike naglasili su da je potrebno: uvođenje elektronske evidencije putem posebnog softverskog rešenja za sve pravosnažne presude, gdje bi se registrirale izrečene kazne prema obliku i visini izrečene kazne ili mere; preispitati preširoke kaznene okvire propisane kod pojedinih krivičnih dela u Krivičnom zakoniku; ojačati mehanizme Vrhovnog suda u pravcu ostvarivanja ujednačene sudske

¹⁹ Više o tim raspravama i pratećim publikacijama v. Lažetić Bužarovska, Tupančeski i Mujoska (2016, str. 88. i dalje).

²⁰ Pitanje je naročito postalo aktuelno nakon uvođenja sporazuma o priznanju krivnje u makedonsko procesno zakonodavstvo.

prakse; proširivanje mogućnosti ublažavanja kazne i oslobađanja od kazne, kao i formiranje posebnog kolektivnog tela koje će pratiti i istraživati kaznenu politiku i kreirati uputstva za odmeravanje kazne i koje ne mogu imati obavezni karakter zbog načela zakonitosti i slobodnog sudijskog ubeđenja.” (Lažetić Bužarovska, 2014, str. 95). Također, Udruženje sudija Republike Makedonije provelo je 2012. godine analizu izrečenih kazni i došlo do zaključka da je prosječno određena kazna bliža zakonom propisanom minimumu, da su u velikoj mjeri zastupljene kratkotrajne kazne lišenja slobode, da se gornja granica propisane kazne uopšte ne koristi prilikom odmjerenja.²¹

Neposredno pred početak primjene novog Zakona o krivičnom postupku (iz 2010) OSCE misija u Makedoniji je tokom 2013. godine podržala izradu dva priručnika. Prvi je bio posvećen sporazumijevanju stranaka i trebao je pružiti pomoć strankama i braniocu u primjeni tog novog procesnog instituta. Drugi je priručnik bio posvećen kaznenoj politici, kako bi se olakšao izbor adekvatne krivične sankcije, po vrsti i mjeri. Približno u isto vrijeme, u okvirima Javnog tužilaštva radila je radna grupa na izradi Uputstva za određivanje vrste i odmeravanja visine kazne. I stručna i naučna javnost bila je saglasna da su svi ovi dokumenti veoma važni za uspješan početak primjene novog zakonodavstva i da mogu dati značajan doprinos u izgradnji nove pravosudne prakse (Lažetić Bužarovska, 2014, str. 96).

U kraćem osvrtu na prethodne reforme, a u vezi s politikom kažnjavanja, potrebno je spomenuti Novelu Krivičnog zakonika koja je stupila na pravnu snagu 15. februara 2014. godine. Novela je donijela promjene u članu 39. koji je regulisao opšta pravila za odmjerenje kazne. Posebnu pažnju izazvao je novi stav 3. koji je glasio: *Odmjeravanje kazne sud vrši u saglasnosti s Pravilnikom o načinu odmjerenja kazne koji donosi predsjednik Vrhovnog suda Republike Makedonije, po prethodnom mišljenju Javnog tužioca Republike Makedonije i Advokatske komore Republike Makedonije.*²² U obrazloženju amandmana ponovljeno je da dosuđene kazne gravitiraju prema propisanom zakonskom minimumu, da izrečene kazne ukazuju na činjenicu da sudije uopšte ne koriste gornju granicu propisane kazne i da je uočena diskrepanca u izricanju kazni na području (tadašnja) četiri apelaciona suda (Lažetić Bužarovska, 2014, str. 99; Bozhinovski, 2024). Ova novela otvorila je široku akademsku i stručnu raspravu, posebno o Pravilniku,²³ koji je u hijerarhiji pravnih akata bio na nižem nivou od Krivičnog zakonika, kao i o dobro poznatim mehanizmima za ujednačavanje kaznene politike, kako u Makedoniji tako i šire.²⁴ Rasprave naučne i stručne javnosti o legislativnim aktivnostima dovele su do toga

²¹ Opširnije Lažetić Bužarovska (2014, str. 95–96). U izlaganja je uključeno i odmjerenje kazne povodom sporazumijevanja o krivnji, koje se u Makedoniji počelo primjenjivati krajem 2013.

²² Prije 2014. st. (3) čl. 39. glasio je: Prilikom odmjerenja kazne, sud će posebno voditi računa o ukupnom uticaju kazne i njenim posljedicama na ličnost učinioca i potrebama za njegovom resocijalizacijom.

²³ Pravilnik je objavljen u Službenom glasniku R Makedonije, br. 64/14 [“Службен весник на Република Македонија”, бр. 64/14].

²⁴ O višedecenijskom razvoju američkih pravila, koja su nakon odluke Vrhovnog suda SAD u januaru 2005. dobila fakultativni karakter za federalne sudije (uz napomenu da će njihova [misli se na federalne sudije] odluka biti predmet ponovnog ispitivanja ako apelacioni sudovi utvrde da je odluka nerazumna), detaljnije Lažetić Bužarovska (2014, str. 100–101).

da novelirani Krivični zakonik koji je objavljen 6. februara 2014. nije predviđao brisanje st. (4)–(6). člana 39, već samo upravo opisane promjene stava (3).

Dalji tok rasprave u stručnim krugovima doveo je do usvajanja Zakona o utvrđivanju vrste i odmjeravanju visine kazne,²⁵ koji je postao dio makedonskog zakonodavstva 30. decembra 2014. godine; stupio je na snagu 7. jula 2015.²⁶ Novi zakon je postavio “okvir” u kojem sudije odmjeravaju kazne za konkretna krivična djela i predstavljao je sasvim neobičan pristup u odmjeravanju kazne na području kontinentalne Evrope (Lažetić, Tupančeski i Mujoska, 2016, str. 89).²⁷ Uzimajući u obzir njegove slabosti opisane u stručnim radovima i raspravama, posebno ignorisanje podjele vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu, zatim nepovjerenje koje je zakonodavac iskazao prema sudijama, narušavanje načela individualizacije kazne, pred Ustavnim sudom je pokrenut postupak za ocjenu njegove ustavnosti, kao i stava (3) člana 39. Krivičnog zakonika. Dana 16. novembra 2017. Ustavni sud je ukinuo Zakon i spomenutu odredbu materijalnog zakonodavstva iz upravo navedenog razloga (169/2016).²⁸

Aktuelno krivično zakonodavstvo,²⁹ kao i u primjeru drugih regionalnih zakona, propisuje opšta pravila za odmjeravanje kazne (čl. 39 KZ RSM). Tako će sud učiniocu krivičnog djela izreći kaznu u granicama koje su propisane zakonom za to krivično djelo, vodeći računa o krivičnoj odgovornosti učinioca, težini krivičnog djela i ciljevima kažnjavanja. Također, sud će uzeti u obzir sve okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivične odgovornosti, pobude za izvršenje krivičnog djela, jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, doprinos žrtve izvršenju djela, raniji život učinioca, njegove lične prilike i njegovo ponašanje nakon izvršenja krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se tiču ličnosti učinioca. Pri odmjeravanju kazne sud će posebno uzeti u obzir uticaj kazne i njenih posljedica na ličnost učinioca i njegovu resocijalizaciju. Svrha kažnjavanja je ostvarivanje pravde, generalna i specijalna prevencija, te prevaspitanje učinioca (čl. 32. KZ RSM).

S obzirom na važnost presude kao sudske odluke, u Zakonu o krivičnom postupku³⁰ (u daljem tekstu: ZKP RSM) postoje posebne odredbe kojima se uređuje pitanje oblika i sadržaja presude. Nakon objave presude, predsjedniku vijeća odnosno sudiji pojedincu

²⁵ Zakonot za određuvanje na vidot i odmeruvanje na visinata na kaznata, “Služben vesnik na Republika Makedonija”, broj 199/2014 [Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казната, “Службен весник на Република Македонија” број 199/2014].

²⁶ Zakon je objavljen u Službenom glasniku R Makedonije br. 199/14 [“Службен весник на Република Македонија”, бр. 199/14].

²⁷ U citiranom radu su opširna izlaganja o sadržaju spomenutog zakona, njegovim slabostima, među kojima su potpuno zanemarivanje načela sudske individualizacije kazne i pooštavanje politike kažnjavanja. V. Lažetić-Bužarovska i Nanev (2017).

²⁸ Odluka Ustavnog suda U br. 169/16, objavljena u Službenom glasniku R Makedonije br. 170/17 i Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, objavljen u Službenom glasniku R Makedonije br. 248/18.

²⁹ Krivični zakonik, redakcijski prečišćeni tekst (dalje: KZ RSM). <https://pretsedatel.mk/wp-content/uploads/2020/03/Krivicen-zakonik.pdf>

³⁰ Zakon za krivičnata postapka, “Službeni vesnik na Republika Makedonija”, br. 150/2010, 100/2012, 142/2016 i 198/2018 [Закон за кривичната постапка, “Службен весник на Република Македонија”, бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018].

ostaje obveza pismene izrade presude. U tom smislu, prilikom donošenja osuđujuće presude dužnost je suda u obrazloženju navesti razloge za svaku tačku izreke, a posebno činjenice koje cijeni kao dokazane ili nedokazane, te koje okolnosti je uzeo u obzir prilikom odmjeravanja kazne. Ocjena dokaza predstavlja ocjenu suda o njihovoj pouzdanosti i na temelju kojih su utvrđene odlučne činjenice (čl. 408. ZKP RSM) (Kalajdziev i dr., 2018, str. 835). Zbog toga se naglašava da nacionalni sudovi trebaju jasno navesti činjenice na kojima temelje svoje odluke, jer je to *conditio sine qua non* prava na pravičan postupak i prava na ulaganje pravnog lijeka, pa i onog zbog odluke o vrsti krivične sankcije, odnosno visini izrečene kazne (čl. 414. ZKP RSM).

*Tabela 6: Kazneni okviri u Posebnom dijelu KZ RSM, i izrečene kazne prema podacima Državnog zavoda za statistiku SRM u vremenu od 2020. do 2022. godine:*³¹

Krivično djelo	Propisana(e) kazna(e)	Kazna koja je izrečena u 2020.	Kazna koja je izrečena u 2021.	Kazna koja je izrečena u 2022.
<i>Podmićivanje tokom izbora i glasanja/Поткуп при избори и гласање</i> (čl. 162)	najmanje 5 god.	n.p.	n.p.	n.p.
<i>Neovlašteno primanje poklona/Неовластено примање подароци</i> (čl. 253)	od 1 do 5 god. (st. 1) NK ili zatvor do 3 god. (st. 3) od 1 do 5 god. (st. 4)	n.p.	n.p.	n.p.
<i>Neovlašteno davanje poklona/Неовластено давање на подароци</i> (čl. 253-a)	od 1 do 5 god. (st. 1) od 1 do 5 god. (st. 4)	n.p.	n.p.	n.p.
<i>Zloupotreba službenog položaja i ovlaštenja/Злоупотреба на службената положба и овластување</i> (čl. 353)	od 6 mj. Do 3 god. (st. 1) od 1 do 5 god. (st. 2) najmanje 3 god. (st. 3) najmanje 5 god. (st. 5)	Z (uk. 5): - do 6 mj. (uk. 4) - od 3 do 5 god. (uk. 1) NK (uk. 4)	Z (uk. 7): - od 6 mj. Do 1 god. (uk. 4) - od 2 do 3 god. (uk. 2) - od 5 do 10 god. (uk. 1) NK (uk. – 1)	Z (uk. 3): - od 6 mj. Do 1 god. (uk. 1) - od 1 do 2 god. (uk. 1) - od 5 do 10 god. (uk. 1) NK (uk. – 9)

³¹ Kao i kad je u pitanju RS, u vrijeme izrade analize nisu bili dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku RSM za 2023. godinu. Bez obzira na to što se podaci o izrečenim kaznama ne povezuju s osnovnim, lakšim ili težim oblikom određenog krivičnog djela, u ovoj tabeli navedene su sve zapriječene kazne za djela od interesa, kako bi se moglo okvirno utvrditi da li su izrečene kazne bliže zakonskom (opštem ili posebnom) minimumu ili maksimumu.

<i>Primanje mita/ Примање поткуп (čl. 357)</i>	od 4 do 10 god. (st. 1) od 1 do 5 god. (st. 2) od 3 mj. Do 3 god. (st. 3) najmanje 4 god. (st. 4) najmanje 5 god. (st. 5)	Z (uk. 4): - do 6 mj. (uk. 1) - od 1 do 2 god, (uk. 3)	NK (uk. – 1)	NK (uk. – 2)
<i>Davanje mita/ Давање поткуп (čl. 358)</i>	od 1 do 5 god. (st. 1) od 1 do 3 god. (st. 2)	./.	./.	Z (uk. 4): - do 6 mj. (uk. 3) - od 1 do 2 god, (uk. 1)
<i>Davanje nagrade za nezakonit uticaj/ Давање награда за противзаконито влијание (čl. 358-a)</i>	od 1 do 3 god. (st. 1) od 1 do 5 god. (st. 2) od 3 do 5 god. (st. 3) NK ili zatvor do 3 god. (st. 4)	n.p.	n.p.	n.p.
<i>Primanje nagrade za nezakonit uticaj/ Примање награда за противзаконито влијание (čl. 359)</i>	od 1 do 3 god. (st. 1) od 1 do 3 god. (st. 2) od 1 do 5 god. (st. 3) NK ili zatvor do 1 god. (st. 4) od 1 do 5 god. (st. 5)	n.p.	n.p.	n.p.
Uk. Izrečene kazne za navedena djela, po godinama		Z (uk. 9) NK (uk. 4)	Z (uk. 7) NK (uk. 2)	Z (uk. 7) NK (uk. 11)

Objašnjenje korištenih skraćenica u tabeli: Z – zatvor; NK – novčana kazna; ./ – nije bilo osuđenih; n.p. – nema podataka; uk. – ukupno.

Polazeći od dostupnih statističkih podataka, u Tabeli 6 navedeni su podaci samo za kaznu zatvora i novčanu kaznu, dakle ne i za druge izrečene krivične sankcije. U posmatranom periodu broj izrečenih kazni zatvora na godišnjem nivou je približno isti; preovladavaju kratkotrajne kazne, te se po visini približavaju zakonskom (opštem ili posebnom) minimumu ili su ispod njega. Što se tiče novčane kazne, u porastu je u posljednjoj godini istraživanja.

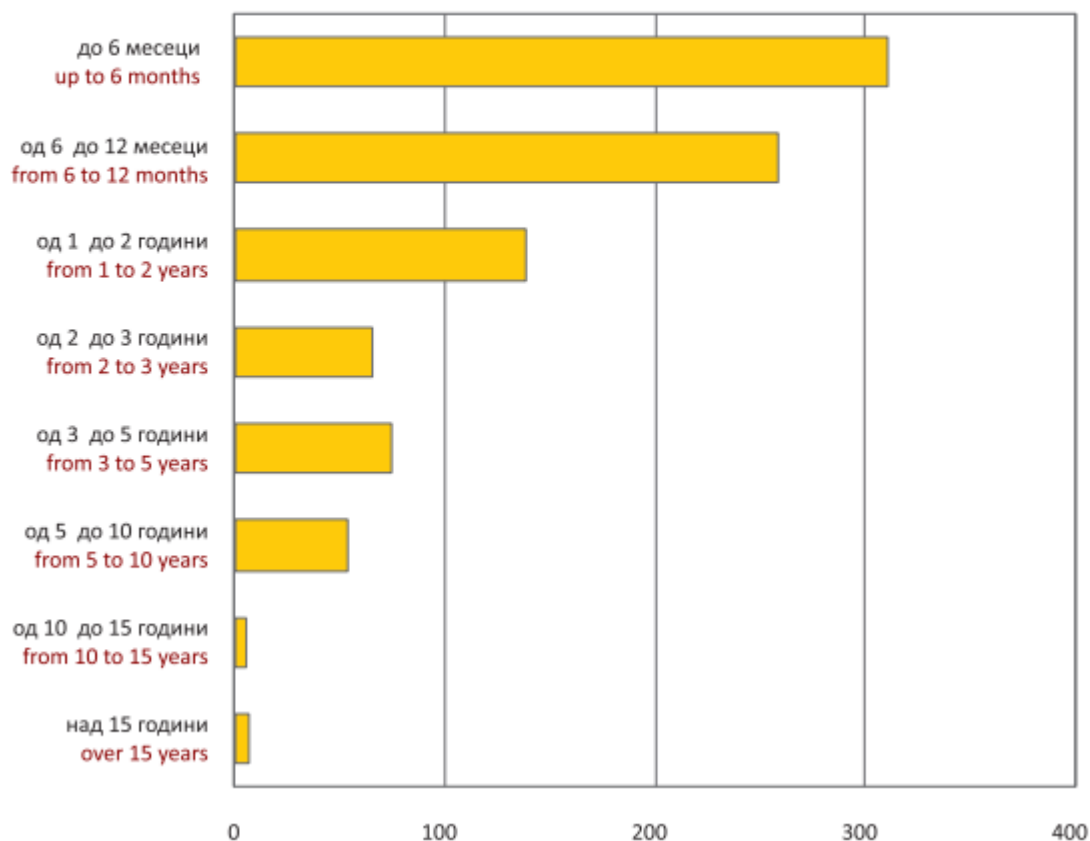
S obzirom na nepotpunost podataka o izrečenim sankcijama za krivična djela koja su obuhvaćena istraživanjem, a u cilju potpunije slike o sudskoj kaznenoj politici generalno (tj. Za sva procesuirana djela u određenom vremenskom period), u nastavku slijede rasponi izrečenih kazni zatvora u 2020, 2021. i 2022. godini, a na osnovu podataka Državnog zavoda za statistiku. Sva tri grafikona potvrđuju zaključak da u nacionalnom sistemu krivičnog pravosuđa dominiraju kratkotrajne kazne lišenja slobode.

05. Правосудство

05. Administration of justice

Г-05.3: Осудени полнолетни сторители на кривични дела според изречената казна во 2020 година

G-05.3: Convicted adult perpetrators of criminal offences according to the pronounced sentence, 2020

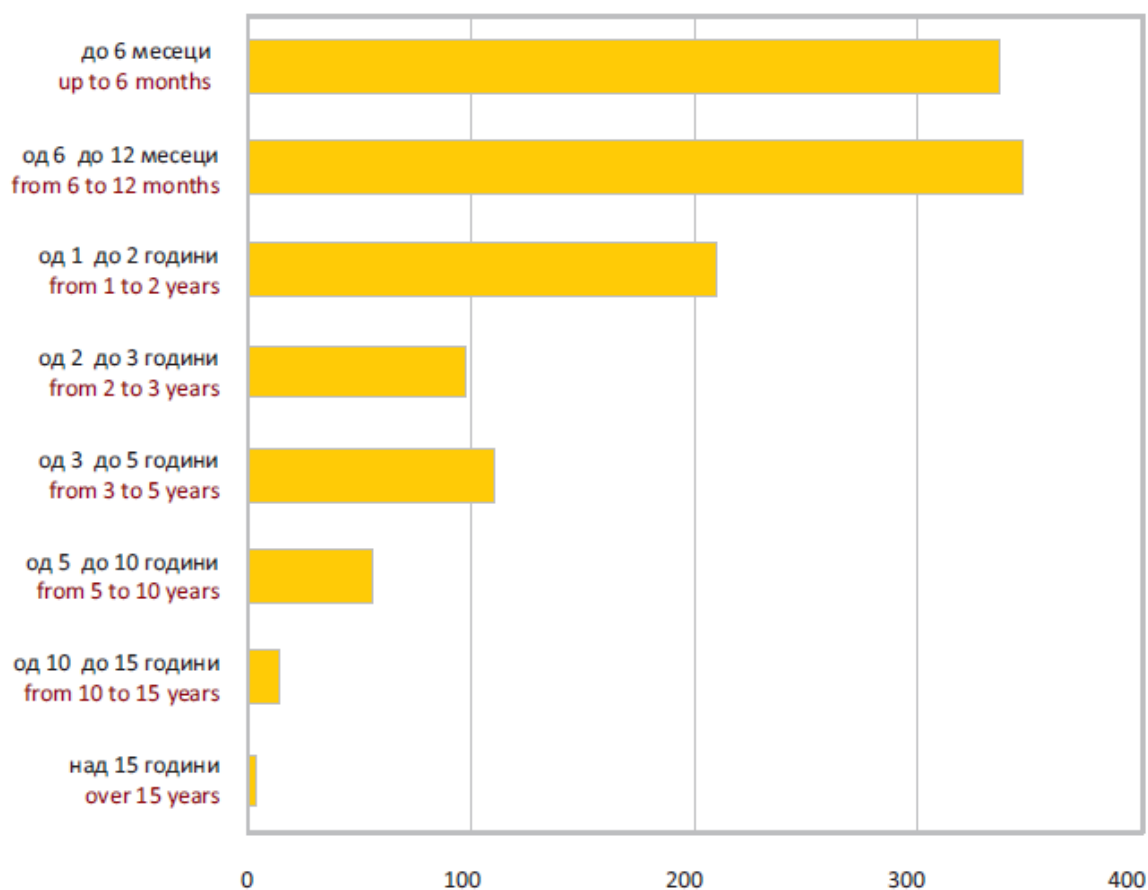

Grafikon 3. Izrečena kazna zatvora za punoljetne učinioce krivičnih djela u 2020. godini³²

³² <https://www.stat.gov.mk/Publikacii/SG2021/SG2021pdf/05-Pravosudstvo-Justice.pdf>

Г-05.3: Осудени полнолетни сторители на кривични дела според изречената казна во 2021 година

G-05.3: Convicted adult perpetrators of criminal offences according to the pronounced sentence, 2021

Графикон 4. Изречена казна затвора за пунолjetне учинioce кривичних djela у 2021. години³³

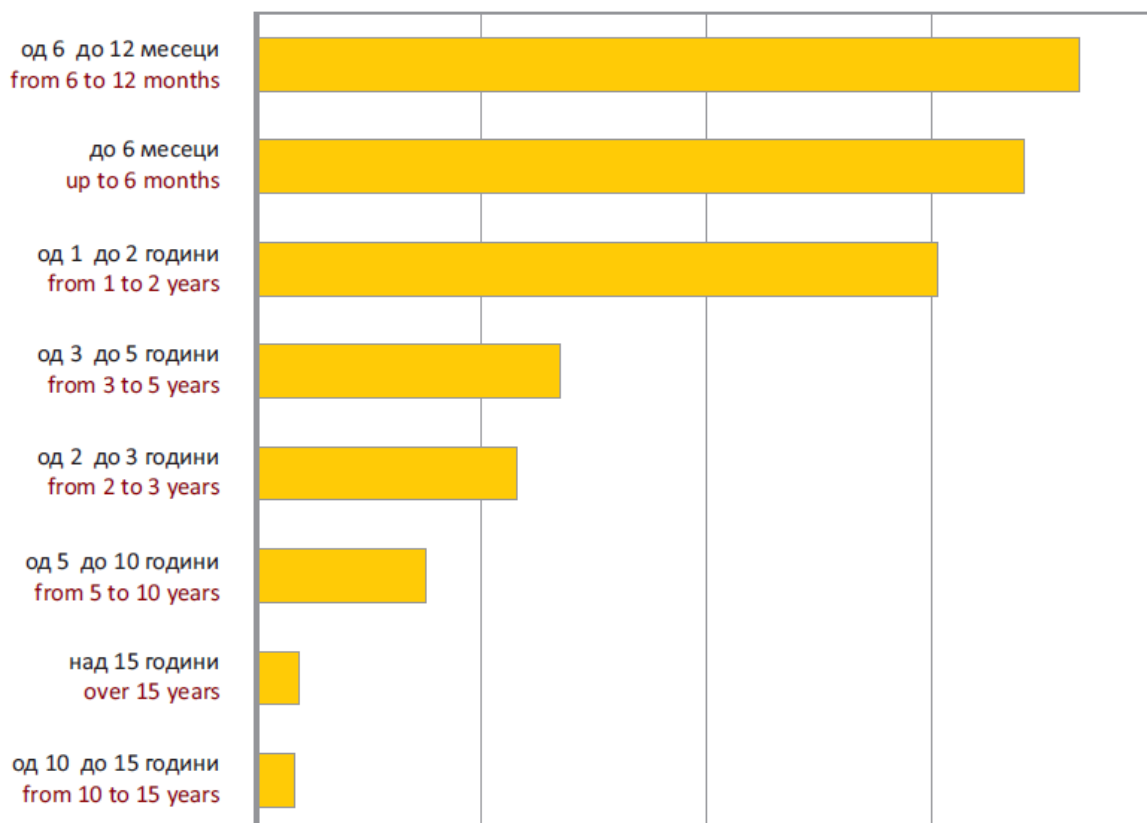
³³ <https://www.stat.gov.mk/PrikaziPublikacija.aspx?id=34&rbr=862>

05. Правосудство

05. Administration of justice

Г-05.3: Осудени полнолетни сторители на кривични дела според изречената казна во 2022 година

G-05.3: Convicted adult perpetrators of criminal offences according to the pronounced sentence, 2022

Grafikon 5. Izrečena kazna zatvora za punoljetne učinioce krivičnih djela u 2022. godini³⁴

³⁴ <https://www.stat.gov.mk/publikacii/2023/SG2023-web.pdf>

4.4.2. Podaci iz izvještaja o radu javnih tužilaštava SRM za krivična djela organizovanog kriminaliteta i koruptivna krivična djela za period od 2020. do 2022. godine

Prema Izvještaju o radu javnih tužilaštava RSM u 2020. godini,³⁵ 95% od ukupnog broja donesenih presuda su osuđujuće, pri čemu su zatvorske kazne izrečene protiv 1.397 osoba ili 11%, novčane kazne protiv 6.634 osobe ili 53%, uslovne osude protiv 4.121 osobe ili 36% i sudske opomene protiv 33 osobe ili 0,2%.

Grafikon 6. Izrečene sankcije po vrsti i za sva krivična djela³⁶

S obzirom na to da se u Izvještaju ne iznose podaci po grupama krivičnih djela niti za pojedina krivična djela, Grafikon 6 prikazuje strukturu izrečenih krivičnih sankcija u istraživanom razdoblju za sva krivična djela. Tokom 2020. najčešće je izricana novčana kazna te uslovna osuda. Slijede kazne zatvora i sudska opomena.

Vezano za krivična djela koja su predmet ovog istraživanja, u Izvještaju se navodi da je efikasnost u otkrivanju i krivičnom gonjenju krivičnih djela iz oblasti korupcije te njenom suzbijanju i sprečavanju uočena i u postupcima koji su vođeni tokom 2020. godine za krivična djela protiv službene dužnosti (glava XXX), posebno za krivično djelo – Zloupotreba službenog položaja i ovlaštenja iz člana 353. KZ RSM (Izvještaj, 2020, str. 49).

³⁵ Izvještaj o radu javnih tužilaštava Republike Sjeverna Makedonija u 2020. godini. [Извештај за работата на Јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2020 година]. (2020). Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije. Skoplje, 65 str. <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2021/08/izveshta%D1%98-za-2020-%D1%98o-na-rsm.pdf>

³⁶ *Ibidem*, str. 37.

Uvažavajući važnost zasebnog iskazivanja podataka o korupcijskim djelima, u Izvještaju su narativno prikazani podaci o izrečenim krivičnim sankcijama za njih, na osnovu kojih se može zaključiti da je najzastupljenija sankcija uslovna osuda, te da joj slijede novčana kazna i zatvor (Izvještaj, 2020, str. 53–55).

Iz podataka iz Izvještaja o radu javnih tužilaštava RSM u 2021. godini,³⁷ može se zaključiti da od ukupnog broja donesenih presuda na osuđujuće otpada 91,4% (ili donesene su protiv 12.856 osoba). Od toga je zatvorska kazna izrečena protiv 1.988 osoba ili 15,6%, a novčana kazna protiv 5.637 osoba ili 43,8%. Uslovna osuda izrečena je protiv 5.231 ili 40,6% (Izvještaj, 2021, str. 40).

Grafikon 7. Izrečene sankcije po vrsti i za sva krivična djela³⁸

Na osnovu Grafikona 7 može se zaključiti da je u odnosu na 2020. godinu u porastu broj izrečenih zatvorskih kazni, te uslovnih osuda, dok je zabilježen pad izrečenih novčanih kazni. Bez obzira na ove promjene i dalje, u kontekstu ukupnog kriminaliteta u RSM, prednjači novčana kazna.

Efikasnost u postupanju tužilaštava u krivičnim djelima iz oblasti korupcije te njenom suzbijanju i sprečavanju uočena je i u postupcima koji su vođeni tokom 2021. godine (npr., za krivično djelo Zloupotreba službenog položaja i ovlaštenja iz člana 353. KZ RSM). Konstatuje se da je evidentan porast broja osoba protiv kojih su pokrenuti

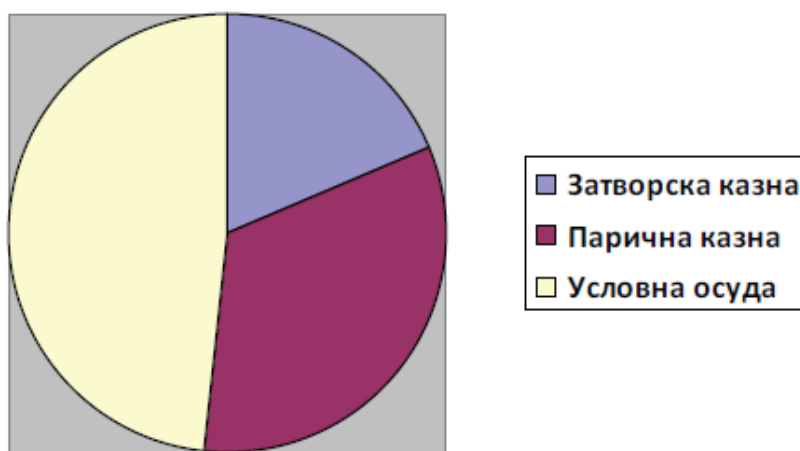
³⁷ Izvještaj o radu javnih tužilaštava Republike Sjeverna Makedonija u 2021. godini [Извештај за работата на Јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2021 година]. (2022). Skopje: Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije. 63 str. <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2022/08/izveshtaj-finalen-2021-1.pdf>

³⁸ *Ibidem*, str. 37.

postupci u toj godini, kada je obuhvaćeno ukupno 1728 osoba, za razliku od 2020. godine, kada je za ovo krivično djelo procesuirano 1298 osoba (Izveštaj, 2022, str. 51).

U postupcima koji su tokom izvještajnog perioda vođeni za koruptivna krivična djela najčešće je izricana uslovna osuda, slijede zatvor i novčana kazna. Također se navodi da tužilaštva redovno izjavljuju pravne lijekove zbog izrečenih sankcija za spomenuta djela (Izveštaj, 2022, str. 53-57).

Prema Izveštaju o radu javnih tužilaštava RSM u 2022. godini,³⁹ može se zaključiti da od ukupnog broja donesenih presuda njih 91,4% su osuđujuće i izrečene su protiv 9.577 osoba. Na zatvorsku kaznu osuđen je 1.771 učinilac; 3.177 osoba osuđeno je na novčanu kaznu, a prema 4.629 je izrečena uslovna osuda. Navedeni podaci potvrđuju dalji rast broja izrečenih uslovnih osuda (Grafikon 8).

VIII.4.3.8 Графички приказ за вид на изречени санкции во прв степен

Grafikon 8 Izrečene sankcije po vrsti i za sva krivična djela⁴⁰

Kad je riječ o koruptivnim krivičnim djelima, u Izveštaju za 2022. godinu ne navode se konkretni podaci o izrečenim krivičnim sankcijama, zbog čega nije moguće izvesti zaključke o vrsti krivičnih sankcija koje su izrečene za djela koja su predmet istraživanja. Pažnja je posvećena tendencijama u kretanju kriminaliteta uopšte, njegovoj strukturi, prijavljenim i procesuiranim punoljetnim učiniocima krivičnih djela, broju sprovedenih istraga, podignutih optužnica ili vrsti sudskih odluka koje su donesene kako u prvostепенom tako i u postupku po redovnom i vanrednom pravnom lijeku itd.

³⁹ Izveštaj o radu javnih tužilaštava Republike Sjeverne Makedonije u 2022. godini. [Извештај за работата на Јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2022 година]. (2023), Skoplje: Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije, 90 str., https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2023/09/izveshtaj-za-rabotata-na-javnite-obvinitelsta_2022_2_mail-2-3.pdf

⁴⁰ *Ibidem*, str. 57.

4.4.3. Zaključak

Na osnovu prethodnih izlaganja o sudskoj kaznenoj politici u RSM, bez obzira na to što se temelje na skromnijim statističkim podacima, može se uočiti nesklad sa zakonskom kaznenom politikom. Prikupljeni podaci potvrđuju da su najbrojnije uslovne osude, s tendencijom blagog porasta u periodu istraživanja. Dokazuju to grafikoni od 6 do 8 o sankcijama za sva procesuirana krivična djela u istraživanom periodu, kao i Tabela 6 o specifičnim koruptivnim djelima, zakonom propisanim kaznama, broju i vremenskim okvirima izrečenih zatvorskih kazni i podacima o broju učinilaca koji su osuđeni na novčane kazne za ta djela. Kod kazne zatvora, a kako smo to već konstatovali, sudska kaznena politika je usmjerena prema kratkotrajnom lišenju slobode.

Uzimajući u obzir izneseno, a imajući u vidu i prethodna komparativna istraživanja za RH i RS, slijedi osvrt na rad Specijalnog odjeljenja Osnovnog suda I u Skoplju (u daljem tekstu: Specijalno odjeljenje) koje se bavi organizovanim kriminalitetom i korupcijom u RSM.⁴¹ Vrlo detaljnom analizom koja je obuhvatila sedmogodišnji period od 2007. do 2013. utvrđeno je da su u većini slučajeva za koruptivna krivična djela i organizovani kriminalitet protiv optuženih izricane kratkotrajne zatvorske kazne⁴² te da je manji broj predmeta u kojima su optužene osobe osuđene na duže vremenske kazne (u 50% predmeta izrečene su kazne do 2 godine, a u 41% kazne od 2 do 8 godina); u manjem broju slučajeva optuženi su osuđeni na dugotrajne zatvorske kazne, novčane kazne ili alternativne mjere (Brashear Tiede, 2015, str. 20). Također je zaključeno da je većina zatvorskih kazni izrečenih u prvom stepenu potvrđena u postupku po žalbi (87,11%). Jedno od pitanja koje je postavljeno na osnovu ove analize odnosi se upravo na kreiranje zakonske politike kažnjavanja, te korigovanje politike kažnjavanja sudova kako bi se osiguralo da propisane sankcije i one koje su izrečene budu u skladu s ciljevima kažnjavanja, kao što su odvratanje od vršenja krivičnih djela ili proporcionalnost djela i kazne (Brashear Tiede, 2015, str. 30).

5. Zaključak

Politika kažnjavanja, bilo da je riječ o zakonskoj ili sudskoj, predstavlja jedno od najvažnijih pitanja o kojima se raspravlja u borbi protiv kriminaliteta, njegovom otkrivanju i dokazivanju, posebno kad je riječ o djelima organizovanog kriminaliteta i korupcije. Prethodna izlaganja i komparativna istraživanja pokazala su određene zajedničke karakteristike nacionalnih sistema krivičnog pravosuđa i zakonodavstva o ovim pitanjima. U mislima imamo zakonske kriterije za odmjeravanje kazne, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, svrhu kažnjavanja, proporcionalnost između učinjenog djela, krivnje optuženog i težine propisane i izrečene krivične sankcije i posebno kazne, zatim individualizaciju sankcije i resocijalizaciju osuđenog, slobodno sudijsko uvjerenje i obrazloženje (u presudi)

⁴¹ Specijalno odjeljenje osnovano je 2007. godine, a analiza se fokusira na njegov rad od 2007. do početka 2014. Opširno o praksi izricanja kazni u prvom i drugom stepenu za istraživana krivična djela, te komparativnoj analizi tih podataka za RSM i drugih zemalja Brashear Tiede (2015, str. 2-40).

⁴² Npr., za krivična djela trgovine ljudima, zloupotrebe službenog položaja, primanje mita ili utaje poreza prosječna je kazna ispod prosječnog zakonskog minimuma

o utvrđenim činjenicama koje su odlučne za izbor vrste i mjere krivične sankcije u konkretnom predmetu.

Komparativna analiza pokazala je da se iz godine u godinu održava trend izricanja u najvećem broju slučajeva uslovne osude, te da se kazna zatvora izriče u okvirima koji su bliži zakonskom (opštem ili posebnom) minimumu ili su ispod njega. Kao primjer možemo navesti i kriminološku analizu krivičnogopravnog odgovora na korupciju, koja je prije nekoliko godina provedena na sudovima u BiH i koja je obuhvatila pravosnažno presuđene predmete u periodu od 2013. do 2015. godina. Rezultati tog istraživanja također pokazuju da je od 80 osoba koje su izvršile korupcijska krivična djela, njih svega 9% kažnjeno kaznom zatvora, 7% novčanom kaznom, a 84% uslovnom osudom (Maljević i Vujović, 2020, str. 38).

Preovladava stav, kako u literaturi tako i kad je riječ o javnom mnijenju, da je potrebno uticati na mijenjanje sudske kaznene politike, posebno u smislu smanjenja primjene uslovne osude te "odmicanja" od zakonskog minimuma i primjeni strožih zatvorskih kazni. Međutim, istraživanja potvrđuju da je objektivno gledano sudska praksu i kaznenu politiku teško mijenjati i ujednačavati, ili uspostavljati čvrsta pravila i norme o odmjeravanju kazne jer, između ostalog, na izbor krivične sankcije i odmjeravanje kazne utiču brojni faktori, kako oni pravni tako i "neki, sasvim nepredvidljivi vanpravni faktori" (Ćirić, 2014, str. 151).

Uzimajući u obzir upravo navedeno, mijenjanje sudske kaznene politike zahtijeva određena istraživanja, npr., sudske prakse, postupka odlučivanja i stavova sudija prilikom izbora krivične sankcije i odmjeravanja visine kazne. Komparativno istraživanje koje smo obavili pokazalo je da su rijetka kompleksna istraživanja ovih pitanja. Također smo uočili da su i (vrlo) ograničene mogućnosti za uvid u statističke podatke koji se vode u nacionalnim sistemima.

Generalno se može zaključiti da preduzimanju radikalnijih reformskih koraka o razmatranim pitanjima (bilo na normativnom nivou ili u sudskoj praksi) moraju prethoditi proučavanja normativnog, sociološkog i kriminološkog okvira te primjene pravne norme u praksi. Ovo posebno imajući u vidu složenost i specifičnost organizovanog kriminaliteta i koruptivnih krivičnih djela, poteškoće u vezi s njihovim otkrivanjem, krivičnim gonjenjem, dokazivanjem i presuđivanjem, razvoj tehnologije i mijenjanje načina njihovog izvršenja u realnosti društvenih odnosa.

Konačno, ali ne i na zadnjem mjestu, komparativna analiza je pokazala da nacionalno krivično zakonodavstvo i propisane sankcije za istraživana krivična djela omogućavaju promjenu sudske politike kažnjavanja u smislu adekvatnije realizacije specijalne i generalne prevencije, osude društva zbog njihovog izvršenja, pretvaranja slabosti u prednosti kad je riječ o politici kažnjavanja, adekvatnije balansiranje između zakonom propisanih krivičnih sankcija (po vrsti i mjeri) i njihovog izricanja u praksi. Značaj koruptivnih krivičnih djela i organizovanog kriminaliteta, njihov destruktivni uticaj na društvo, te zainteresovanost opšte javnosti za njihovo procesuiranje u okviru krivičnog pravosuđa potvrđuje da bi broj izrečenih uslovnih osuda mogao biti manji u poređenju s drugim krivičnim djelima, kao i da bi visina izrečene kazne lišenja slobode mogla biti bolje usklađena sa zakonskim okvirima za ta krivična djela. Navedeno nikako ne znači negiranje važnosti slobodnog sudijskog uvjerenja i nezavisnosti sudije kad vrši individualizaciju krivične sankcije.

LITERATURA

1. Analiza kaznene politike u predmetima korupcije, privrednog i organizovanog kriminala. (2022). Sarajevo. https://www.fbih.cest.gov.ba/images/doclink/Analiza-kaznene-politike-u-predmetima-korupcije-privrednog-i-organizovanog-kriminala_JACA.pdf
2. Bejatović, S. Et al. (2018). *Kaznena politika u Srbiji: zakon i praksa*. Beograd: Ministarstvo pravde SAD, Kancelarija za međunarodnu pomoć, usavršavanje i profesionalnu obuku u pravosuđu : Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
3. Bilten. Punoletni učinioi krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020. Prijave, optuženja i osude. (2021). Beograd: Republički zavod za statistiku.
4. Bilten. Punoletni učinioi krivičnih dela u Republici Srbiji, 2021. Prijave, optuženja i osude. (2022). Beograd: Republički zavod za statistiku.
5. Bilten. Punoletni učinioi krivičnih dela u Republici Srbiji, 2022. Prijave, optuženja i osude. (2023). Beograd: Republički zavod za statistiku.
6. Bozhinovski, A. (2024). The Potential Benefits and Challenges of Sentencing Guidelines in Bosnia and Herzegovina: Lessons from the Macedonian Experience. OSCE (u štampi).
7. Brashear Tiede, L. (2015). Assessment of the sentencing policy for organized crime and corruption. Skopje.
8. Ćirić, J. (2014). Neujednačenost kaznene politike sudova. U: *Kaznena politika kao instrument državne politike na kriminalitet* (str. 147–161). Banja Luka: Ministarstvo pravde RS etc. http://www.sukp.org.rs/pdfovi/kaznena_politika_2014.pdf
9. Đurđević, Z. (2004). Odluka o kazni – kaznenoprocena pitanja. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 11(2), 751-782.
10. Grubiša, M. (1968) Odluka o kazni. *Jugoslavenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, (1), str. 3-25.
11. HINA, i L.Š. (2023). “Kaznena politika: Hrvatska u europskom vrhu po blagim kaznama.” Nacional.hr. <https://www.nacional.hr/kaznena-politika-hrvatska-u-europskom-vrhu-po-blagim-kaznama/>
12. Horvatić, Ž. (2004). Problem odnosa u zakonu propisane i sudskim presudama primijenjene kaznenopravne represije prema počiniteljima kaznenih djela (zakonska i sudska kaznena politika). *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 11(2), 381-434.
13. Izvješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2021. godini. (2022). Zagreb: Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. https://dorh.hr/sites/default/files/dokumenti/2022-04/DORH_IZVJESCE_2021.pdf
14. Izvješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2022. godini. (2023). Zagreb: Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. <https://dorh.hr/hr/izvjescja-o-radu/izvjescje-o-radu-drzavnih-odvjetnistava-u-2022-godini>

15. Izvješće Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske o radu državnih odvjetništava u 2023. godini. (2024). Zagreb: Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. <https://dorh.hr/hr/izvjesca-o-radu/izvjesce-o-radu-drzavnih-odvjetnistava-u-2023-godini>
16. Izvještaj o radu javnih tužilaštava Republike Sjeverna Makedonija u 2020. godini. [Извештај за работата на Јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2020 година]. (2020). Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije. Skoplje, 65 str. <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2021/08/izveshta%D1%98-za-2020-%D1%98o-na-rsm.pdf>
17. Izvještaj o radu javnih tužilaštava Republike Sjeverna Makedonija u 2021. godini. [Извештај за работата на Јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2021 година]. (2022). Skoplje: Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije. 63 str. <https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2022/08/izveshtaj-finalen-2021-1.pdf>
18. Izvještaj o radu javnih tužilaštava Republike Sjeverne Makedonije u 2022. godini. [Извештај за работата на Јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2022 година]. (2023), Skoplje: Javno tužilaštvo Republike Sjeverne Makedonije, 90 str., https://jorm.gov.mk/wp-content/uploads/2023/09/izveshtaj-za-rabotata-na-javnite-obvinitelsta_2022_2_mail-2-3.pdf
19. Kiurski, J. (2014). Žalba javnog tužioca i kaznena politika. U: *Kaznena politika kao instrument državne politike na kriminalitet* (str. 127–146). Banja Luka: Ministarstvo pravde RS etc. http://www.sukp.org.rs/pdfovi/kaznena_politika_2014.pdf
20. Kos, D. (2004). Zakonska i sudska politika kažnjavanja županijskih sudova u Republici Hrvatskoj – ubojstvo, razbojništvo i teško djelo protiv sigurnosti javnog prometa -. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 11(2), 435-474.
21. Lažetić Bužarovska, G. (2014). Problemi kaznene politike u okviru sporazumevanja o krivičnoj sankciji u Republici Makedoniji. U: *Kaznena politika kao instrument državne politike na kriminalitet*. Banja Luka. 93-103.
22. Lažetić Bužarovska, G., i Nanev, L. (2017). Analiza primenata na Zakonot za odmeruvanje na vidot i visinata na kaznata vo osnovnite sudovi Tetovo, Veles, Kočani i Kavadarci [Анализа примената на Законот за одмерување на видот и висината на казната во основните судови Тетово, Велес, Кочани и Кавадарци]. <https://www.sppmd.mk/wp-content/uploads/2017/11/АНАЛИЗА-ЕПИ-1.-finalna-verzija-05.05.2017-2.pdf>
23. Lažetić Bužarovska, G., Tupančeski, N., i Mujoska, E. (2016). Mandatory Sentencing Guidelines: The Case of Macedonia. *European Scientific Journal*, 12(22), 87-106.
24. Maljević, A. I Vujović, S. (2020). Kaznena politika za korupcijska krivična djela u Bosni i Hercegovini: kriminološka analiza. *Pravna Misao*, 51(9–10), 25–46.
25. Mrčela, M. (2023). Образлаганје казненоправних санкција. U: *Novine u kaznenom zakonodavstvu – zbornik radova* (str. 63–82). <https://www.pak.hr/wp-content/uploads/2023/05/Zbornik-Novine-u-kaznenom-zakonodavstvu.pdf>

26. Saopštenje, broj 195, god. LXXI, 14. 7. 2021. Republički zavod za statistiku. Republika Srbija. Statistika pravosuđa. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2020, str. 1–12.
27. Saopštenje, broj 189, god. LXXII, 14. 7. 2022. Republički zavod za statistiku. Republika Srbija. Statistika pravosuđa. Punoletni učinioci krivičnih dela u Republici Srbiji, 2022, str. 1–12.
28. Saopštenje, broj 184, god. LXXIII, 14. 7. 2023. Republički zavod za statistiku. Republika Srbija. Statistika pravosuđa. Punoletni učinioci krivičnih dela, 2022, str. 1–12.
29. Zadrić, M. (2008). Izbor kaznene sankcije i odmjeravanje kazne. *Pravna misao: Časopis za pravnu teoriju i praksu*. XXXIX(1-2), 58-79.

Hajrija Sijerčić – Čolić, PhD, Professor Emeritus
Faculty of Law University of Sarajevo

**KEY FINDINGS ON CRIMINAL POLICY IN CASES OF ORGANIZED CRIME
AND CORRUPTION APPLICABLE IN THE REPUBLIC OF CROATIA, THE
REPUBLIC OF SERBIA, AND THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA –
AN OVERVIEW**

Abstract: Discussions on crime as a social phenomenon take place in various fields, including questions about sentencing policies in cases of organized crime and corrupt criminal offenses. There are numerous reasons for such an approach, which is why evaluations of the functioning of criminal justice, criminal policy, the instruments of criminal law repression against offenders, legal and judicial sentencing, as well as forms of special and general prevention or the effectiveness of crime suppression, are frequently presented. This confirms that creating a rational criminal law system remains a very important topic in social-political life and legal creation. Adequate criminal policy and planning strategic activities in the fight against crime, especially its complex forms, can be evaluated through the acknowledgment that overcoming the dangers posed by criminal law repression is not simple.

Comparative legal analyses of the legal and judicial choice of punishment for certain criminal offenses are not uncommon. They contribute to a better understanding of national criminal legislation and legal practices, as well as the relationship between punishment policy and the state and trends of crime. This paper provides an overview of criminal policies in cases of organized crime and corruption in the Republic of Croatia, the Republic of Serbia, and the Republic of North Macedonia from 2020 to 2023.

Keywords: criminal policy, organized crime, corruption, Republic of Croatia, Republic of Serbia, Republic of North Macedonia